

LUNDS
UNIVERSITET

Kriget mellan supportrar och Polismyndigheten

"Det är svårt att ha respekt för någon som inte har förståelse"

SANK03 Termin 6

Sociologiska institutionen, Avdelningen för socialantropologi, Lunds Universitet

Författare: William Larsson och Ida Wahlberg

Handledare: Tiago Duarte Dias

Abstract

This paper examines the relationship between Swedish football supporters and regulating policies from the police authorities. The main aim is to understand the supporters point of view regarding their role within the Swedish football's structure, and determine what makes them feel threatened by policies, as well as to shed light to the consequences from policy-application. This is done from interviews with supporters and other related actors, as well as examination of the policies. By comparing empirical results with sociological and anthropological theories and concepts regarding group identity and belonging such as *communitas* and "We and Us", we aim to describe why, and in what way supporters feel threatened by policies. The paper's discussion is structured around document-analysis of *Villkorstrappan* and the newer policy document, followed by a description of the supporter's view of their role in Swedish football. This enables a discussion of the discrepancy between supporters and the policy-consequences. Supporters see themselves as the main part of Swedish football, and experience a sense of power from the unique 51%- *regeln*. Supporters perceive the policies as threatening in a power struggle where the Swedish structure of football brings power to the supporters, and the police restrict this with the policies.

Nyckelord: Socialantropologi, supporterkultur, policyer, kollektiv identitet, *Villkorstrappan*.

Tack till

Våra informanter Peter Narbe, Pierre Nordberg, Tommy Åström, Oskar Månsson, Robert Laul samt alla supportrar vi samtalat med!

Vi vill även rikta ett stort tack till vår handledare Tiago Duarte Dias!

Jag, Ida Wahlberg, vill också tacka min uppsatspartner William Larsson för gott samarbete och en rolig resa!

Jag, William Larsson vill också rikta ett tack till Ida Wahlberg, som på något vis stått ut med mig. Bra jobbat!

Innehållsförteckning

Abstract	2
Kapitel 1 Inledning	6
1:1 Syfte	6
1:2 Frågeställning	7
1:3 Tidigare forskning.....	7
Torbjörn Andersson & Bo Carlsson - <i>Football in Scandinavia: A Fusion of Welfare Policy and the Market</i>	7
Jonas Havelund et.al- <i>A qualitative examination of police officers´ perception of football supporter</i>	8
Clifford Stott et.al- <i>Policing football crowds in Sweden</i>	8
Thomas Andersson & Stefan Tengblad- <i>When complexity meets culture: new public management and the Swedish police</i> ”.....	9
J.S Juris- <i>Violence Performed and Imagined – Militant Action, the Black Bloc and the Mass Media in Genoa</i>	10
Katarzyna Herd- <i>”We can make new history here” Rituals of producing history in swedish football</i> ...10	
1:4 Teori och begrepp	11
Policy.....	11
Communitas	12
”We” och ”Us”	12
Stigmatisering	13
1:5 Disposition.....	14
Kapitel 2 Metod	14
2:1 Metodologiska överväganden	15
2:3 Intervjuer.....	16
2:4 Deltagande observation	17
2:5 Dokumentanalysering.....	18
2:6 Etiska överväganden	18
3 Bakgrund	20
3:1 Den svenska fotbollsmodellen.....	20
3:2 Historien av polisstrategier	21
3:2 Rädda Svensk Fotboll!.....	22
3:3 DIF- AIK 2022	23
4 Dokumentanalys av Villkorstrappan och Polismyndighetens Handbok (2022)	24
4:1 ”Polisens löften var troligtvis bara tomma ord”.....	27
5 Kriget mellan supportrar och policyer	28
5:1 Supportrarnas upplevda roll inom svensk fotboll.....	28
5:2 Diskrepansen mellan policyer och supportrarnas upplevda roll.....	33
Svensk fotbollskultur ska växa och främjas	38
5:3 Bristande tillämpning av policyerna.....	39

5:4 Diskrepansens konsekvenser	42
Polishatet ekar på fotbollsarenor	45
6 Varför uppfattar supportrar policyer inom den svenska fotbollen som hotande?	47
7 Vidare forskning	50
Intervjuer	54
Observationer	55

Kapitel 1 Inledning

Fotboll är en sport som engagerar många människor och för många innebär det att vara supporter. I Sverige är supporterskapet en stor folkrörelse med många olika typer av supportrar som delar ett gemensamt intresse – att heja på sitt favoritlag. Polismyndigheten har länge arbetat för att kontrollera det fotbollsrelaterade våldet och andra ordningsstörningar som kan uppstå i samband med supporterskapet. Detta är enligt Polismyndigheten nödvändigt för att upprätthålla säkerheten och förhindra lagbrott samt skapa en fotbollsmiljö som passar alla supportrar.

Polismyndigheten har tidigare använt en kontrollering bestående av villkorsgivning med en åtgärdstrappa samt villkorsstege. Villkorsgivning är framlagda villkor för att främja ordning och säkerhet och grundar sig på en handläggningsprocess som utvärderar säkerhetsläget från tidigare fotbollsarrangemang. Denna strategi är nu skrotad och förändrad, men den nya strategin avser fortfarande ämnet villkorsgivning. Att reglera supporterkulturen genom villkorsgivning vid fotbollsarrangemang är en utmaning. Å ena sidan är det viktigt att skapa en säker och trygg miljö för alla besökare, men å andra sidan önskar supportrarna möjlighet att delta på sitt eget sätt och uppleva matchen på det sätt som de är vana vid. Detta skapar en spänning mellan reglering och supporterkultur som kan få konsekvenser för supporterkulturen. Denna uppsats fokuserar på förhållandet mellan reglering och supporterkultur, och de konsekvenser som regleringens tillämpning kan ha för supportrarna.

1:1 Syfte

Syftet med uppsatsen är att diskutera hur supportrar uppfattar att policyerna som kommer benämnas som *Villkorstrappan* och *Handboken för villkorsgivning vid idrottsarrangemang* påverkar den svenska fotbollen och supporterkulturen, samt varför det upplevs hotande. Detta görs utifrån styrdokumentet som i folkmun kallas *Villkorstrappan* samt dess ersättare *Handboken för villkorsgivning vid idrottsarrangemang*. Genom vår etnografiska undersökning vill vi bidra med en djupare förståelse för de olika perspektiv debatten frambringat.

1:2 Frågeställning

Frågeställningen lyder: *Hur upplever supportrar policyer inom den svenska fotbollen?*

Med en delfråga som lyder: *Hur uppfattar fotbollssupportrar att policyer påverkar den svenska supporterulturen?*

1:3 Tidigare forskning

Kapitlet om tidigare forskning redogör för den redan befintliga information som vi ansett väsentligt för studien. Inledningsvis lyfter det en redogörelse kring svensk fotbollshistoria och den svenska fotbollsmodellen. Det synliggör även polisens tidigare hantering av supportrar vid idrottsarrangemang samt hur new public management syns i polisens dagliga arbete. Sedan redogör kapitlet för hur symboliska resurser kan kommunicera kollektiv identitet. Slutligen beskriver den tidigare forskningen hur supportrararnas beteende stärker klubbens historieproduktion och identitet.

Torbjörn Andersson & Bo Carlsson - *Football in Scandinavia: A Fusion of Welfare Policy and the Market*

Torbjörn Andersson och Bo Carlssons (2009) artikel handlar om hur fotbollen i skandinaviska länder påverkas av en kombination av välfärdspolitik och marknadskrafter. Författarna argumenterar för att fotbollen i Skandinavien är unik på grund av den starka roll som staten spelar i att stödja klubbar och säkerställa en hög nivå av deltagande från allmänheten (Andersson; Carlsson, 2009: 299). Författarna avslutar artikeln med att argumentera för att en balans mellan välfärdspolitik och allt mer växande marknadskrafter är avgörande för att fotbollen i Skandinavien ska fortsätta vara en inkluderande och jämlik sport (a.a.: 303).

Artikeln fyller en vikt i uppsatsen eftersom den synliggör hur interna och externa makter påverkar fotbollen och dess formering i det svenska samhället genom historiska riktlinjer som den svenska fotbollen ska följa och eftersträva. Detta gäller både inom officiella styrdokument såsom *Villkorstrappan* och *Polisens handbok* (2022) och inom svensk fotbolls värderingar som påverkar supporterskapet.

Jonas Havelund et.al- A qualitative examination of police officers' perception of football supporter

Artikeln av Jonas Havelund, Lise Joern och Kristian Rasmussen (2015) redogör för behovet av en nyanserad förståelse för supporterkultur som fenomen för att kunna skapa och arbeta tillsammans för hållbara policyer som kan bygga positiva relationer med fansen. Utgångspunkten i artikeln är den danska polisens arbetssätt för säkerhet och minskning av fotbollsrelaterade konflikter med supportrar omkring året 2009 som grundade sig i en förenklad struktur av en komplex supporterkultur (Havelund et al., 2015: 66). Slutsatsen i artikeln handlar om att polisen har en lucka av kunskap samt en skepticism mot dialog med supportrar, vilket försvårar ett faktiskt försök att arbeta med dialog (a.a.: 75f).

Artikeln används i studien för att jämföra de styrdokument som svensk polis haft till förfogande, supportrarnas kritik samt polisens förhållningssätt kring supporterdebatter som tydliga exempel på en avsaknad av förståelse för den svenska supporterkulturen.

Clifford Stott et.al- Policing football crowds in Sweden

Artikeln av Clifford Stott, Jonas Havelund och Neil Williams (2019) diskuterar de polisstrategier som användes i Sverige för att hantera fotbollsrelaterat stök. Författarna menar att Sveriges dåvarande tillvägagångssätt, som prioriterar kommunikation och dialog mellan polis och supportrar, har varit framgångsrika för att minska våldshändelserna vid fotbollsmatcher.

Författarna beskriver hur polisen gick bort från ett konfronterande förhållningssätt och istället fokuserade på att bygga relationer och förtroende med dem. Detta innebar bland annat utbildning av poliser i konfliktlösning, samt ökade kommunikationskanaler mellan polis och supportergrupper (Stott et.al., 2019: 36). Författarna ger sedan exempel på hur detta tillvägagångssätt har varit framgångsrikt i praktiken och hur det bidrog till att lindra spänningar och minska sannolikheten för våld (a.a.: 42f). Genom att prioritera kunskap, kommunikation och dialog framför konfrontation har polisen i Sverige kunnat bygga förtroende hos supportrar, kunnat utbyta mer information och minska risken för våld vid fotbollsmatcher (a.a.: 48).

Strategin har däremot inte alltid funkat i praktiken. Det har upplevts brister i och ett större behov av kunskap om dels identiteten hos supportrar samt Polismyndighetens arbetssätt. För att bibehålla den viktiga utvecklingen av Polismyndighetens strategi menar författarna att det även behövdes tydligare nationella riktlinjer för att inte riskera att hota arbetssättets framväxt (Stott, et al., 2019: 49).

Artikeln redogör även för en diskussion gällande de polisstrategier som tidigare använts i Sverige för att hantera fotbollspublik. Det framgår att genom att prioritera kunskap, kommunikation och dialog framför konfrontation har polisen i Sverige kunnat bygga förtroende hos supportrar, kunnat utbyta mer information och minska risken för våld vid fotbollsmatcher. Dessa riktlinjer var väl fungerande, men togs inte i åtanke vid införandet av *Villkorstrappan*. Artikeln används inom vår undersökning för att likställas med och påvisa att supportrarnas önskade polisstrategier en gång i tiden varit gynnsamma och för att synliggöra att de nuvarande polisstrategierna inte är de enda alternativen.

Thomas Andersson & Stefan Tengblad- *When complexity meets culture: new public management and the Swedish police*"

Texten som är skriven av Thomas Andersson och Stefan Tengblad (2009) diskuterar hur implementeringen av *New Public Management* i den svenska poliskåren har påverkat organisationens kultur och prestationer negativt. *New Public Management* är en ledningsstrategi som betonar effektivitet, ansvarighet och prestationsmätning. (a.a.: 45f). Den nya inriktningen innebar *crime preventing* istället för *crime solving*, det vill säga att arbeta förebyggande för att förhindra brott (Andersson; Tengblad, 2009 :49).

Artikeln har gett oss en tydligare förståelse för hur styrdokument likt *Villkorstrappan* kunde tas fram. Fokus på prestationsmätning och effektivitet har lett till en förskjutning mot en mer byråkratisk polisstrategi och därmed betonas mätbara mål i större utsträckning.

J.S Juris- Violence Performed and Imagined – Militant Action, the Black Bloc and the Mass Media in Genoa

J.S Juris (2005) text synliggör symboliska resursers förkroppsligande av kollektiv identitet och dess inflytande för sociala rörelser. Juris beskriver hur klädesplagg och symboler kommunicerar en kollektiv identitet och därmed formar ett fysiskt förkroppsligande av värderingar och åsikter (Juris, 2005: 420f). Juris exemplifierar detta genom svartklädda demonstranter vid benämningen ”svarta blocket” som återfinns inom särskilda anarkistiska och/eller autonoma rörelser. Juris menar att denna symboliska kommunikation i form av utstyrelse representanter gruppens värderingar. På ett liknande vis har symbolisk materialism varit användbar inom vår undersökning då vi återkommande har sett vikten av symboliska resurser. Tröjor, halsdukar och gemensamma sånger synliggör en gemensam tillhörighet. Banderoller av supportrar i klacksektionen och budskap på tröjor har av spelare och supportrar med olika klubbtilhörigheter använts som redskap för protest gentemot Polismyndighetens styrdokument.

Katarzyna Herd- "We can make new history here" Rituals of producing history in Swedish football

Katarzyna Herds (2018) avhandling beskriver hur både klubbarna och supportrarna är med och skapar historia i fotbollssammanhang. Supportrar skapar historia genom att de deltar i ritualer för att hjälpa laget att vinna. Deltagande beror på kollektiva och individuella förväntningar för hur man beter sig under ett fotbollsarrangemang (Herd, 2018 : 271). Således kan historiska berättelser användas på stadion i matchsituationer. Detta kan ta sig uttryck i TIFON¹ som flörtar med historien, hejramsor som lever kvar eller materialiseras i exempelvis klistermärken (a.a.: 274). Herd använder konceptet ”Vi och Dem” för att beskriva positionering av identiteter, såsom sin klubb och en annan klubb eller vi supportrar och polisen (a.a.: 220). Sammantaget beskriver avhandlingen att händelser, materiella föremål och människor i kreativt engagemang stärker en klubbs position, deltagande och identitet (a.a.: 278).

¹ TIFO är ett organiserat läktararrangemang av supportrar som hyllar sin klubb. Detta kan göras av exempelvis flaggor, banderoller, halsdukar och pyroteknik. (Wikipedia, 2023).

Avhandlingen beskriver fotbollssupportrars beteende och kultur och utvecklar detta till betydelsen supportrarnas kultur har för hur klubbarna stärker sin identitet och i sin tur det svenska fotbollsföreningslivet. Inom vår studie är avhandlingen användbar för att förstå hur supportrar är en del av den svenska fotbollshistorien och hur policyer i dagens läge hotar denna historia. Protester mot policyerna är inte bara just det, det är även ett värnande om den gemensamma supporterhistorian.

1:4 Teori och begrepp

I nedanstående kapitel beskrivs relevanta begrepp som används för att besvara syftet med uppsatsen: *Varför uppfattar supportrar policyer inom den svenska fotbollen som hotande?* Det som tas upp i kapitlet bildar det teoretiska ramverk som hela uppsatsen bygger på. Begreppen ramar in identitet, grupp tillhörighet och policystyrning, och används för att beskriva uppkomsten och konsekvenserna av de policyer som rör den svenska fotbollen och dess supporterskap.

Policy

För att styra beteenden och värderingar i önskad riktning använder sig styrande aktörer av policyer. Alexander Ervin (2005) beskriver policyer som processer där ett socialt problem identifieras och bearbetas. Policyer agerar byråkratiskt, organisatoriskt och proaktivt för förändring. De används helt enkelt som byråkratiska styrmedel (Ervin, 2005: 45). *Villkorstrappan* och *Polismyndighetens handbok* (2022) är policyer utformade och utfärdade av Polismyndigheten för att arbeta mot våld och ordningsstörningar för att genom ett säkerhetsperspektiv skapa ett lämpligare och mer tillgängligt fotbollsarrangemang. För att analysera policyer är kontext och uppkomst central för att förstå dess innehåll och målbild (a.a.: 44). För optimal effekt bör en policy således vara baserad på kontextuell kunskap gällande sociokulturella strukturer. I vår studie redogörs för hur den kontextuella bakgrundskunskapen till policyerna *Villkorstrappan* och *Polismyndighetens handbok* (2022) uppfattas olika av Polismyndigheten samt supportrar och vilka följder det medför.

Utifrån vår undersöknings perspektiv blir även en analysering av vilken roll makt spelar inom policyer väsentlig. Policyer är ett politiskt fenomen dolt under ett neutralt språk och ramverk (Shore & Wright, 2005: 7). Debatten om *Villkorstrappan* och *Polismyndighetens handbok* (2022)

handlar till stor del om vem som ska ha rätt till att påverka den svenska fotbollen.

Polismyndighetens användning av styrdokument kan således tolkas som en politisk teknologi för att säkerställa ett högre maktinnehav. Policyer har en legitimerande funktion. De utgör riktlinjer för hur arbete ska utföras och förklarar varför. I detta fall är anledningen säkerhetsskäl. Genom att falla tillbaka på säkerhetsskäl som anledning stärker de sin auktoritet eftersom protester mot policyer då kan tolkas som protester mot säkerställande av säkerhet och på så vis i teorin underminera all form av protest gentemot policyerna (a.a.: 9f).

Communitas

Communitas är ett begrepp utvecklat av Victor Turner som ämnar att beskriva känslan av stark gemensam solidaritet, kollektivitet och jämlikhet som kan uppstå med likasinnade i särskilda sociala situationer. Turner beskriver det som ett öppet, temporärt och ostrukturerat samhälle som individer tar del av under en intensiv period av gemenskap och samhällsstruktur (Turner, 1969: 112). När människor på så sätt går samman för ett gemensamt ändamål skapas en kollektiv identitet. Denna kollektiva identitet kan vara temporär och kontextuellt bunden, men kan även finnas kvar i mer strukturerade samhällssituationer. Turner beskriver termen "*communitas*" som svårfångad, på grund av dess många olika former och tolkningar. En utav Turners variation av *communitas* kallas för den spontana och existentiella variationen. Denna variation kännetecknas av evenemang där starka känslouttryck och upplevelser av tillhörighet och kollektiv involvering uttrycks såsom event, konserter, eller i vårt fall fotbollssammanhang (Olaveson, 2004: 89). Fotboll och supporterskap formar både tillfälliga och långvariga kollektiva sociala samhörigheter. Dessa tar sig uttryck i särskilda supporterorganisationer, supportrar med samma klubbtilhörighet eller generellt supporterskap. Därmed blir begreppet *communitas* ett centralt begrepp för vår studie.

"We" och "Us"

En gruppidentifikation, som i vårt fall kan appliceras på en grupp supportrar, med blandad etnicitet och relativt heterogen kulturell bakgrund, kan förklaras utifrån begreppen "*We*" och "*Us*". Thomas Hylland Eriksen beskriver i sin text "*We and Us: Two Modes of Group Identification*" dessa två begrepp som synliggör den identifikationsprocess som uppstår inom oss vid särskilda sociala kontexter. Han menar att man som grupp kan identifiera sig antingen genom

"*We-hood*", där man går samman och känner en tillhörighet med de som är lika en själv. De som har en gemensam målsättning upplever en kollektiv tillhörighet. Den andra versionen av gruppidentifikation sker genom "*Us-hood*". Man identifierar sig som "*Us*" när det finns en gemensam fiende som uppfattas som hotfull och som därmed får gruppen att gå samman. En hotfull fiende, reell eller imaginär, stärker en grupps upplevda tillhörighet genom en extern påverkan. Hylland Eriksen menar vidare att gruppidentifikation aktiveras beroende på kontexten och att grupp tillhörigheten formas utifrån graden samt formen av press på gruppen (Hylland Eriksen, 1995:427f).

"*We*" and "*Us*" kan kopplas till vår uppsats utifrån supportrarers varierande process av gruppidentifikation. "*We-hood*" uppstår genom den gemensamhet och kollektivism som präglar supportergrupper med samma lag som identifikationspunkt. "*Us-hood*" skapas genom en gemensam fiende. Generellt sätt har supportergrupper en eller flera "fiender" på ett rent sportsligt plan, i form av motståndarlag och dess supportergrupper. I kontexter, såsom *Villkorstrappan* där det finns ett gemensamt hot mot supporterkulturen i sig ser vi en ny identifikationsprocess av "*Us-hood*" där de olika supportergrupperna bildar en gemensam tillhörighet som svensk fotbollssupporter. I detta fall blir polisen och dess hotbild mot supporterkulturen "fienden".

Stigmatisering

Stigmatisering innebär en kategorisering av människor med specifika egenskaper eller identitetsmarkörer som inte passar in inom samhällets ramar. Strukturerna i samhället avgör vilka egenskaper som anses positiva eller negativa, och därmed om de passar in. Dessa identitetsmarkörer knyts sedermera till en stereotyp. Således blir fördomar centrala i stigmatiseringsprocessen eftersom stigmat byggs upp av fördomar kring människor utan behövd reell koppling till personen i fråga. En egenskap som stigmatiserar en viss typ av individer. Erving Goffman identifierar tre olika typer av stigmatisering: kroppsliga stigmat, karaktärsstigmat och gruppstigmat (Goffman, 2011: 12). Den sistnämnda varianten gruppstigma är främst väsentlig för vår undersökning. Att vara del av en supportergrupp upplevs av supportrar som ett likställande av *supporterskap* och *huliganism* från Polismyndighetens perspektiv. Stigmatisering och identitetsskapandet tillsammans kan vara en förklarande faktor till den dåliga relationen mellan polis och supportrar då en upplevd stigmatisering och kategorisering påverkar

identitetsskapandet från båda sidor och således både föder och göder ett växande polishat hos supportrarna.

1:5 Disposition

Nästkommande kapitel redogör för vårt metodologiska tillvägagångssätt. Det synliggör också våra metodologiska samt etiska överväganden. Slutligen redogör kapitel två för en ungefärlig arbetsfördelning. Kapitel tre består av en beskrivning gällande ämnets bakgrund, för att på så vis skapa en grund och förståelse för läsaren. Vi presenterar bakgrundsinformation gällande: Den svenska fotbollsmodellen, historien av polisstrategier, supporterinitiativet ”Rädda Svensk Fotboll” och slutligen den uppmärksammade matchen mellan Djurgårdens IF och AIK 2022, där säkerhetshotande incidenter och ordningsstörningar inträffade på läktaren.

Analysen i denna studie grundar sig på det empiriska materialet som samlats in i kombination med begreppen som förklarats i kapitel 1:4: *policy*, *communitas*, ”*We*” och ”*Us*” och stigmatisering. Diskussionen är strukturerad enligt följande: dokumentanalysering av *Villkorstrappan* och *Polismyndighetens Handbok* (2022), supportrarnas upplevda roll inom svensk fotboll, diskrepansen mellan policyer och supportrarnas upplevda roll, bristande tillämpning av policyerna följt av diskrepansens konsekvenser. Uppdelningen grundar sig på att ge en tydlig förståelse av dokumenten för att sedan kunna diskutera dess behov, uppfattningar, brister samt hur det i sin tur leder till konsekvenser som påverkar supporterulturen, vilket är delar som supportrar uppfattar som hot.

Kapitel 2 Metod

Kapitlet utgör en beskrivning av samtliga metoder under uppsatsens process, vilket involverar dokumentanalys, intervjuer och deltagande observation. Vidare diskuteras de metodologiska och etiska reflektioner och överväganden som tagits under uppsatsens gång.

2:1 Metodologiska överväganden

Studiens metodologiska överväganden har inneburit reflektioner kring vilka metoder som är fördelaktiga för studiens frågeställning och mål. Sammantaget inkluderar studien ett flertal metoder för att tillsammans kunna skapa så bred kunskap som möjligt om området. Metoderna är intervjuer, deltagande observation, dokumentanalys och läsning av sekundärkällor. Det har också inneburit läsning av tidigare uttalanden från relevanta aktörer, såsom sportjournalister, tränare och spelare kring ämnet *Villkorstrappan* och supporterkultur på exempelvis sociala medier och nyhetsartiklar.

Genom dokumentanalys har vi undersökt och sammanställt vad de faktiska policyerna innebär. Deltagande observationer har gett oss en grund för att förstå hur folk beter sig samt vad de gör. Vår främsta informationsinsamling har skett genom intervjuer där vårt fokus har legat på vad personer har att säga om svensk fotboll och policyers påverkan. Intervjuerna och observationerna ger gemensam kunskap om det intervjupersonerna tar för givet och det som blir tydligt av att observera den sociala miljön (Bryman, 2016: 594). Sammantaget har detta gett oss en holistisk bild över policyers påverkan på fotbollen samt de människor den berör.

Studien inleddes genom att försöka hitta så många informanter som möjligt. Dessa informanter besitter olika roller i vår studie, det är supportrar från olika klubbar i Sverige, oberoende sportjournalister och fotbollsklubbarnas representanter gällande dessa frågor. Det har utgått från att ha ett så brett informationsspann som möjligt för att få ett så nyanserat perspektiv som möjligt men utifrån närhetsprincipen så har majoriteten av främst observationer men också intervjuer med fotbollsklubbarnas representanter landat i Lunds närområde. Informationsspannet har även begränsats av det tillgängliga fältet, då denna studie främst har unga män som representerar supporterskapet. Det beror på att supporterskapet i stor utsträckning består av den gruppen.

2:2 Kvalitativ fallstudie

Uppsatsen bygger på en ingående och detaljerad diskussion av ett specifikt fall och är således en kvalitativ fallstudie (Bryman, 2016:96, 97). Utgångspunkten i studien är att förstå varför

människor handlar som de gör i specifika kontexten, samt med inkludering av hur en policy som fenomen tillämpas och skapar reaktioner. För att diskutera fenomenet i denna studie används *Villkorstrappan* och *Polismyndighetens Handbok (2022)* som specifika fall för att besvara hur supportrar uppfattar styrdokumentet som hotande. Dessa två dokument är specifika fenomen som inte kan särskiljas från kontexten av policyers påverkan på svensk supporterkultur. Således kan *Villkorstrappan* och *Polismyndighetens handbok (2022)* användas för att undersöka frågan på djupet.

En annan aspekt värd att nämna är att eftersom det är en kvalitativ fallstudie kan det undersökas med deltagande observation och ostrukturerade intervjuer för att djupgående på platsen och i kontexten skapa kunskap (Bryman, 2016:97). Detta har därför tagits i beaktning och används i studien, samt med inkludering av de tidigare nämnda semistrukturerade intervjuerna.

2:3 Intervjuer

Det huvudsakliga fokuset har legat på att genomföra nio semistrukturerade intervjuer. Uppsatsen bygger på intervjuer med fyra olika grupper som är berörda av policyer inom svensk fotboll. De olika grupperna är: journalister, supportrar, fotbollsspelare och administrativ personal på Malmö FF. Under samtliga intervjuer har vi utgått från en färdig intervjumall som sedan har anpassats genom att lägga till övriga frågor som vi ansåg lämpade för personen i fråga (Jmf, Bryman, 2016: 260). Vi har intervjuat olika typer av aktörer kopplat till svensk fotboll vilket har medfört stor variation i formatet och vilka frågor som ställts. De intervjuerna med personer i sin yrkesroll har krävt ett förarbete av oss för att förstå deras historia och läsa om deras tidigare uttalanden för att kunna genomföra så djupdykande intervjuer som möjligt.

Vi har intervjuat tre olika sportjournalister, Robert Laul, Oskar Månsson och Tommy Åström som vi anade skulle ha olika syn på *Villkorstrappan* och polis-strategier för att förhindra fotbollsrelaterat stök. Med journalisternas perspektiv lyftes ett expertperspektiv som vi förväntade oss skulle ge svaren mer djup. Förväntningen bygger på att journalisten dels är insatta själva och kan reflektera i frågan, men också för att de sedan tidigare samtalat med både polisen, klubbar och supportrar och därför besitter flera perspektiv.

Vi har också intervjuat fyra supportrar och en spelare från olika klubbar med olika grad av intresse och deltagande i sin klubb. Supportrarnas demografi sträcker sig från medelålders man på familjeläktaren till aktiv medlem i en (sluten) supporterorganisation. De intervjuerna genomfördes utanför ett vanligt fotbollssammanhang för att under mer strukturerade samt privata former kunna samtala om villkorsgivning, supporterskapets betydelse för dem och sina upplevelser under åren som aktiva supportrar. Förutom det har vi allmänt samtalat med supportrar utanför en strukturerad eller förberedd kontext men som kan beskrivas som informella intervjuer. Detta utgjordes främst av personer i vår omgivning som tycker om svensk fotboll och kan själva beskriva sig som supportrar.

Intervjuerna med den administrativa personalen på Malmö FF bestod av säkerhetsansvarig Peter Narbe och Supporter Liaison Officer (SLO) Pierre Nordberg. Dessa roller på klubben är som mest centrala för vår studie. Säkerhetsansvarig arbetar i nära samverkan med Polismyndigheten och är ytterst ansvarig för att arbeta efter polisens villkorsgivning angående tillstånd och regleringar under en fotbollsmatch. Arbetet kan exempelvis vara framtagna sektioneringar, visst antal publik på ståplatssektionen och hur mycket säkerhetspersonal (publikvärdar och ordningsvakter) som ska vara på plats. SLO fungerar som en brygga mellan supportrarna och klubben. Personen arbetar med att samtala med supportrar samt att föra in supportrars åsikter och vilja i klubben och förmedla klubbens vilja till supportrarna, och har därför bra koll på supportrars tankar och hur man arbetar in åsikterna i en klubs arbete. Med denna bakgrund konstaterar vi att aktörerna passar bra in i vår studie.

2:4 Deltagande observation

Förutom intervjuer har metoden för uppsatsen bestått av deltagande observationer. Metoden är en forskningsmetod som används inom kvalitativ forskning för att studera och förstå sociala fenomen och beteenden genom att observera dem från insidan av det sammanhang där de inträffar. Det har också inneburit samtal i form av ostrukturerade intervjuer med supportrar för att skapa en djupgående kunskap i sin sociala kontext (Bryman, 2016: 341). Därför har sammanhangen för observation varit fotbollsmatcher, sportbarer samt supporterhuset för Malmö FF. Matcherna har bestått av två matcher i Malmö under säsongen 2023, Malmö FF- Skövde under gruppspelen i Svenska Cupen 2023 samt Malmö FF- Kalmar FF premiär i allsvenskan

2023. Förutom det har kunskap från tidigare observationer under fotbollsmatcher i allsvenskan åren 2017–2022 tagits i beaktning i analyseringen samt följt vårens matcher av den allsvenska säsongen 2023 på streamingtjänster för att skapa en bild av supportrars uttryck, samt höra kommentatorers beskrivningar av supportrarnas beteende och roll.

Fältet för studien har för oss varit lättillgängligt och har erbjudit flera olika miljöer. För denna studie har en förkunskap och redan ingångsportar till fältet varit fördelaktigt. Detta har gjort att vi har haft koll på hur man betar sig under fotbollsarrangemang och har gjort att vi smälter in och får lov att vara med och delta. Vi har även kunnat samtala med supportrar som ingår i vårt kontaktnät.

2:5 Dokumentanalysering

Vi har också gjort dokumentanalyser av två av polisens framtagna riktlinjer för villkorsgivning för idrottsarrangemang. De två dokumenten som granskades var de tidigare nämnda *Polismyndighetens riktlinjer för villkorsgivning i samband med offentliga tillställningar i form av idrottsevenemang* (PM 2016:21) och *Polismyndighetens handbok för villkorsgivning vid offentliga tillställningar i form av idrottsarrangemang* (PM 2022:5). Metoden som användes innebar att vi läste och granskade dokumenten för att förstå den rättsliga grunden för villkorsgivning vid idrottsarrangemang. Därefter arbetade vi fram likheter och skillnader mellan de två villkorsgivningarna. Dokumenten studerades utifrån en kvalitativ innehållsanalys, då vi granskade de tillgängliga offentliga dokumenten utifrån dess uppkomna kontext (Bryman, 2016: 361).

Vi vill också poängtera att dokumentanalysen inte innefattade någon empirisk datainsamling utan i stället fokuserade på en granskning av de två dokumenten. Syftet med analysen var att undersöka vilka likheter och skillnader som finns mellan de två riktlinjerna för att bättre förstå hur polisen använder villkorsgivning för att reglera idrottsarrangemang.

2:6 Etiska överväganden

De etiska besluten som har tagits under arbetet har skett efter gemensamma diskussioner kring vad som känns rätt och fel. Vi har valt att anonymisera alla personer samt svar som inte skett i en arbetsroll. Vi har inte anonymiserat offentliga personer som har uttalat sig i egenskap av sin yrkesroll. Dels för att det finns en mening att beskriva vem som sagt sådana uttalanden, dels för att personerna inte är hemliga utan kan sökas upp på internet för att ta reda på deras identitet. Beslutet att däremot anonymisera supportrar togs efter att vi blev ombedda att anonymisera en supporter i en supporterorganisation. Den förfrågan fick oss att bestämma att anonymisera alla supportrar eftersom det inte fyller någon funktion för analysen om deras identiteter. Vi anser att det är ett beslut som ligger i linje med att skydda informanter så mycket som möjligt (Jmf Bryman, 2016: 170). Vi har även haft en dialog med supportrarna att de kan komma att anonymiseras så att inte deras svar skulle bli påverkade av att läsare kan ta reda på deras identiteter. Vi anser att just när det gäller fotbollssupportrar så är en ytterligare försiktighetsåtgärd att anonymisera dem för att inte riskera hot eller våld från supportrar från andra lag eller konflikter inom ens egen supporterorganisation. Vid ett exempel i uppsatsen har vi även valt att anonymisera en, av supportrar, kritiserad polis då det inte finns en mening att benämna henne vid namn, då kritiken som är riktad mot henne är egentligen riktad mot Polismyndigheten i stort.

Vidare har etiska överväganden tagits under deltagande observation kring deltagarnas integritet och konfidentialitet. Det har även inneburit respekt för deltagarnas uttryck, handlingar och engagemang (Bryman, 2016: 173). I praktiken har detta inneburit försiktighet med att identifiera supportrar, beskrivit syftet med studien för de vi samtalat med och deltagit aktivt i hejramsor och liknande för att agera i linje med deras egna handlingar och engagemang. Under observation på fotbollsmatcher har även observationer skett utan deltagandes medvetande. Detta gjordes dels på grund av praktiska begränsningar, att det inte går att nå ut till 20 000 supportrar på en arena att man är där som forskare, samt så fann vi ingen större vikt med information och samtycke eftersom inga personliga beskrivningar nämns i uppsatsen och vi hade tillåtelse att befinna oss på fotbollsmatchen.

2:7 Arbetsfördelningen

Eftersom följande uppsats är gjord av två personer, Ida Wahlberg och William Larsson, följer nedan en redogörelse för arbetsfördelningen under uppsatsen datainsamling och skrivning. Vi fann det som en fördel att arbeta tillsammans för att kunna bidra med två olika perspektiv. Därför har till största del allt arbete utförts i samråd med varandra och med varandra som stöd i deltagande. Detta har inneburit att samtliga observationer och intervjuer har vi båda deltagit i. Under intervjuerna turades vi om att agera ansvarig frågeställare samt antecknare, men med öppning för att båda fick ställa följdfrågor. Utifrån varandras olika intressen och tidigare erfarenheter har det automatiskt däremot blivit en viss uppdelning i skrivningen. Wahlberg fastnade mer för att skriva de metodologiska bitarna samt fann dokumentanalyser roligare att skriva. Medan Larsson har ett större intresse av att begripa sig på teorier och fokusera på de analyserande bitarna. Däremot är den slutgiltiga arbetsfördelningen rätt existerande, då vi alltid utnyttjat att vi är två för att mest nyanserat kunna beskriva samtliga delar i uppsatsen.

3 Bakgrund

Bakgrunden presenterar en sammanfattad beskrivning av de förkunskaper som ligger till grund för uppsatsens diskussion. Syftet med bakgrunden är att skapa en bättre förståelse för sammanhanget som diskuteras. Därför bygger bakgrunden på en sammanfattad beskrivning av den svenska fotbollsmodellens struktur, följt av en beskrivning av polisens två senaste strategier som denna uppsats bygger på och sist en förklaring av initiativet *Rädda Svensk Fotboll!* som ger en bakgrund till kritiken riktad mot polisens tidigare strategi.

3:1 Den svenska fotbollsmodellen

Den svenska fotbollsmodellen beskriver svensk fotbollsverksamhets grunder, värderingar, mål och förväntningar samt samarbetet mellan samhälle och fotboll som skapas och levs efter gentemot varandra. De primära aktörerna inom den svenska fotbollen är Svenska Fotbollsförbundet (SVFF), Svensk Elitfotboll (SEF), Svenska Fotbollssupporterunionen (SFSU) samt Polismyndigheten (Enable, 2020:6). Dessa instanser samverkar mellan varandra för att forma en hållbar miljö i fotbollssammanhang. Samtliga delar en uppfattning att svenska elitfotbollsarrangemang har ett mål som är att de ska vara välkomnande, säkra, trygga och stämmingsfulla för alla supportrar (a.a.: 13). Den svenska fotbollens roll i samhället ligger först

och främst kring fostrande, utbildning, allmän hälsa, social integration samt kulturella förståelser. Den svenska fotbollen är således formad för att vara en viktig samhällsfunktion.

Svensk fotboll präglas av en unik ägandestruktur. De svenska klubbarna är föreningar som till majoritet alltid måste vara styrda av dess medlemmar, vilket består av supportrar. Denna struktur går vid benämningen *51-procentsregeln* och är inskriven i Riksidrottsförbundets stadgar. Den innebär att föreningens medlemmar måste inneha rösträttsmajoritet, alltså 51-procent inom ett idrottsaktiebolag för att på så vis säkerställa en vidhållning av den svenska modellen och dess värdegrunder (Lindman, 2013). På en global nivå har fotbollen blivit alltmer kommersialiserad. Klubbarna ägs av oljeshejker, globala företag och stater likt Qatar och Saudiarabien vilket skapat en ekonomisk instabilitet inom fotbollen. I Sverige håller *51-procentsregeln* kommersiella krafter under kontroll (Staifo, 2022). Istället är supportrarna makthavarna och klubbarna behöver majoritetens bekräftelse för beslut. Detta medför sämre ekonomiska förutsättningar och i förlängningen även försämrade möjligheter till sportslig konkurrens ute i Europa. Svenska fans och klubbarna är dock generellt sätt stolta över den svenska fotbollsmodellen. De menar att det gör klubbarna mer personliga och lätta att ta till sig och sedermera identifierar klubbarna som sina (Herd, 2018: 101). En informant synliggör detta genom:

”Då är det vi som är klubben, att det är liksom inte någon annan som kan komma in och bestämma att byta logga kläder eller färg på kläder utan det måste bestämmas på via årsmötet med hjälp av medlemmarna.” (Anonym supporter, 2023).

Den svenska fotbollsmodellen är central inom vår studie eftersom den ligger till grund för den svenska supporterrörelsen och bör tas i beaktning vid insatser som rör supporterskap.

3:2 Historien av polisstrategier

I samband med den svenska elitfotbollens premiär 2019 trädde *Polismyndighetens riktlinjer för villkorsgivning i samband med offentliga tillställningar i form av idrottsevenemang* (PM 2016:21)² i verk. För supportrar och allmänheten är riktlinjerna mer känt som ”Villkorstrappan”.

² I studien hänvisas den till *Villkorstrappan* eftersom informanterna använder begreppet.

Polismyndigheten själva använder begreppen åtgärdstrappan och villkorsstegen i strategin för att beskriva de åtgärder mot ordnings- och säkerhetsstörningar vid idrottsarrangemang som supportrar hänvisar till ”Villkorstrappan” (Polismyndigheten, 2016: sida). Exempel på åtgärder kan vara reducerat antal ståplatser, ökat antal ordningsvakter, förbud mot större tygstycken eller vidare begränsningar för att uppnå målet om noll ordningsstörningar. Därav bestraffades supportrarna kollektivt, då bestraffningen påverkade hela läktaren och matchen. Det fanns en kritisk syn på ansvarsfördelningen vid ordningsstörningar då ansvaret även drabbade klubbarna samt kritik mot de orimliga stegen och målen i strategin (Enable, 2020: 23).

Den nuvarande polisstrategin mot ordningsstörningar vid idrottsarrangemang heter *Polismyndighetens handbok för villkorsgivning vid offentliga tillställningar i form av idrottsarrangemang* (PM 2022:5)³ och trädde i kraft till den svenska elitfotbollens premiär 2022. Handboken har därför endast varit i bruk under en säsong. Strategin ersatte *Villkorstrappan* och uppkom efter att polismyndigheten såg ett behov av att förändra inriktningen efter mycket debatt och kritik från supportrar och fotbollsklubbar. Det nya styrdokumentet lägger en stor vikt vid en bra dialog mellan polisen och arrangörerna (Sveriges Riksdag, 2022). Ett av de huvudsakliga begreppen som den nuvarande polisstrategin bygger på är individuell exkluderingsstrategi. Strategin bygger på att identifiera och straffa just de individer som genomför ordnings- eller säkerhetsstörning relaterat till ett fotbollsarrangemang, istället för kollektiv bestraffning. Det är viktigt att poängtera att exkluderingsstrategin inte är en formell del av *Polismyndighetens handbok* (2022), utan snarare en extern strategi att arbeta utefter i samband med policyarbetet.

3:2 Rädda Svensk Fotboll!

Rädda Svensk Fotboll är ett initiativ från Svenska fotbollssupporterunionen (SFSU) som uppstod som en motreaktion på *Villkorstrappan*. Initiativet arbetade för att sprida information om vad villkorstrappan var och vad man kunde göra mot den. De delade en tidslinje över vad som hänt sedan 2012 till och med 2019 samt en namninsamling för att skriva på mot *Villkorstrappan*. Rädda Svensk Fotboll är därmed en röst från supporterföreningar som gick över klubbgränserna för att jobba mot *Villkorstrappan* (1: Rädda Svensk Fotboll).

³ I studien hänvisas den till *Polismyndighetens Handbok* (2022).

Enligt supporterinitiativet Rädde Svensk Fotboll är svensk fotboll ledande inom en sak och det är stämningen på läktarna. Brinnande passion, hängivna fans och en stark supporterkultur manifesteras bland annat av läktarsånger, supporter-TIFON och pyroteknik. Denna kultur ansågs vara starkt hotad av *Villkorstrappan* och dess strategi bestående av kollektiva bestraffningar och hårda angrepp.

Många supportrar och klubbar menar att konsekvenserna av *Villkorstrappans* användande kunde leda till att svensk fotboll spelas utan publik och i förlängningen svensk fotbolls död. Eftersom klubbarna upplevde begränsningar i intäkter från biljettförsäljning eller fick böter för ordningsstörningar på fotbollsarrangemang skulle klubbarna påverkas negativt ekonomiskt (2: Rädde Svensk Fotboll).

Rädde Svensk Fotboll är ett relevant initiativ för denna studien då den beskriver supportrars reaktioner mot *Villkorstrappan*. Hemsidan lyfter även supporterkulturen och dess vikt samt så utgör initiativet ett exempel på identifiering med supportrar över klubbgränser.

3:3 DIF- AIK 2022

Matchen mellan DIF- AIK 16 oktober 2022 i allsvenskan har varit ett återkommande fall när vi diskuterat säkerhetsläget och skrotningen av *Villkorstrappan*. Under matchen inträffade det säkerhetstörning på läktaren. Det är inte endast denna match som drabbats av incidenter utan en negativ trend med exempelvis inkastade föremål och bangers har skett under matcher, samt bråk mellan supportrar efter att slutsignal gått, under året 2022. Däremot utgör denna match ett exempel på när fotbollsmiljön kan bestå av ordningsstörningar och säkerhetsrisk.

Det som skedde var att slagsmål mellan supportrar som fick konsekvenser utspritt över de åtskilda sektionerna. Samt så spreds det hot och konsekvenser av pyrotekniskt missbruk även mot familjeläktaren⁴. Det började med att en bengal oerhört olyckligt kastades från en klacksektion in på familjeläktaren, vart sedan bråket eskalerade med ytterligare bengalkastningar samt bråkigt

⁴ En sektion på läktaren som generellt sett är lugnare än andra sektioner och det befinner sig mycket äldre och barn på läktarna.

mellan supportrar och ordningsvakter/poliser. I samband med detta avbröts matchen tillfälligt och flera supportrar begav sig hemåt på grund av den säkerhetsrisk som skapades (Aftonbladet, 2022).

Flertalet medier lyfte rubriker om supportrarnas beteende och att spelarna själva inte var nöjda med avbrottet som behövde ske. Även inom supporterkultur pågick det diskussioner på sociala medier om graden för gränsen om vad som är okej på läktaren har förändrats och hur tankegången kring att agera för sin klubbs bästa inte står i linje med bengalkastningar in på familjeläktaren (EnableSverige, 2022).

4 Dokumentanalys av *Villkorstrappan* och *Polismyndighetens Handbok* (2022)

Följande sektion presenterar det som framkommit av en dokument analys av *Polismyndighetens riktlinjer för villkorsgivning i samband med offentliga tillställningar i form av idrottsarrangemang* (PM 2016:21). I bakgrunden i dokumentet lyfts behovet av riktlinjer för att ta fram, utforma och följa upp villkor för att kunna garantera människors trygghet och säkerhet på fotbollsmatcher. Riktlinjer ska användas vid ansökan och anmälan av en offentlig tillställning, som exempelvis en fotbollsmatch. Dokumentets huvudsakliga riktlinje är att arrangörerna och polisen arbetar efter en villkorstege samt åtgärdstrappa (Polismyndigheten, 2016: 3).

Tillståndsprövningen sker delvis utifrån 2 kap. 10§ ordningslagens (1993:1617) lagkommentarer som säger att prövningen ska inriktas mot det allmänna ordnings- och säkerhetsförhållandet. Med hänvisning till paragrafen kan polisen förbjuda, upplösa och begränsa ett fotbollsarrangemang. Förbud får ske om det vid ett tidigare arrangemang har skett något som stred mot lag, medfört oordning, fara för de närvarande, allvarlig störning i trafik eller allvarlig störning av ordningen. Ett fotbollsarrangemang får också upplösas om den hålls i strid mot något som hade inneburit avslag på ansökan om tillstånd eller i strid med något som hade gett förbud att arrangera den (Polismyndigheten, 2016: 5).

Riktlinjerna används för att fatta beslut om villkorsgivning med hjälp av begreppen åtgärdstrappan samt villkorsstegen. Åtgärdstrappan står för att polisen successivt höjer åtgärderna mot arrangörerna till nästkommande matcher i fem olika trappsteg: a) anordnarens åtgärder för att trygga ordning och säkerhet, b) villkor meddelas av Polismyndigheten för att trygga ordning och säkerhet, c) villkoren kompletteras eventuellt med tillgängliga polisresurser d) Polismyndigheten förbjuder den offentliga tillställningen och e) den offentliga tillställningen ställs in eller upplöses (Polismyndigheten, 2016: 6) Villkorsstegen ingår i åtgärdstrappan mellan steg b) och c) och är tre steg som innebär att en ökning av villkors behöver ske. De tre stegen är 1) anordnaren ska svara för att det råder god ordning och säkerhet, 2) anordnarens säkerhetsplanering och eventuella villkor var otillräcklig och villkor ska beslutas, justeras och skärpas efter identifiering av problemet, 3) visar uppföljningen fortfarande på ej god ordning och säkerhet ska villkor skärpas, ökas och kompletteras. (a.a.: 12).

I dokumentet beskrivs handläggningen för när och hur villkor ska tas fram steg för steg både vid ansökan innan match samt utvärdering efter match. En bedömning av villkor för ett kommande fotbollsarrangemang tar i hänsyn en granskning av ordningsläget vid tidigare skeenden, om de var tillräckligt bra för allmänna ordnings- och säkerhetsförhållandet. Syftet med utvärderingen är att se om villkoren fungerar eller ska justeras till kommande fotbollsarrangemang. Framförallt ska det beskrivas i en utvärderande matchrapport om villkoren inte har följts av anordnaren och om ordningsstörningar har förekommit. Ett exempel på detta kan vara om pyroteknik förekommit som är en säkerhetsrisk. Handläggningsprocessen ska kännetecknas av transparens, förutsägbarhet och samråd mellan anordnaren (klubben) och Polismyndigheten (Polismyndigheten, 2016: 7-10).

Kraven för att villkoren ska följas och att arrangemanget ska upprätthålla ordning och säkerhet ligger på klubbarna. De villkor och åtgärder som klubbarna ska följa ska vara förutsägbara och möjliga att hantera.

Följande sektion presenterar det som framkommit av en dokumentanalys av *Polismyndighetens handbok för villkorsgivning vid offentliga tillställningar i form av idrottsarrangemang* (PM 2022:5), i studien kallad *Polismyndighetens Handbok* (2022). Handbokens syfte framställs som

att beskriva processen för villkorsgivning i ärende avseende idrottsarrangemang. Handboken sammanfattar lagar, regler och praxis som polisen ska kunna ta del av för att genomföra handläggning av villkorsgivning. Handboken innehåller både rekommendationer som *bör* följas samt bindande regler som *ska* följas. Grunden i tillståndskravet är att arrangemanget ska upprätthålla allmän ordning och säkerhet (Polismyndigheten, 2022: 4).

Likt *Villkorstrappan* hänvisas det i dokumentet ofta till lagrum, med utgångspunkt i Ordningslagen (1993:1617) även 25§ Förvaltningslagen (2017:900). Lagrummen ger bland annat rättslig grund för att Polismyndigheten får meddela villkor som behövs för ordning och säkerhet, att anordnaren ansvarar för att det råder god ordning (2 kap 16§ Ordningslagen) och att Polismyndigheten ska kommunicera med anordnaren om lämpliga åtgärder för att trygga ordning och säkerhet (25§ Förvaltningslagen). Villkoren *ska* utformas med hänsyn till det enskilda fallet, exempelvis tidpunkt, antal besökare, skyddsanordningar, samt *bör* enligt allmänna förvaltningsrättsliga principer ske i samråd mellan Polismyndigheten och anordnaren (Polismyndigheten, 2022: 9).

Polismyndighetens Handbok (2022) beskriver detaljerat hur handlägningsprocessen samt uppföljningen av ett idrottsarrangemang *bör* gå till. Handlägningsprocessen består av 13 steg med allt från ansökan genom bland annat riskbedömning, granskning, beaktningar och kommunikation fram till dess att arrangemanget genomförs. Genomgående i processen ska den kännetecknas av kommunikation, transparens och förutsägbarhet (Polismyndigheten, 2022: 11, 12). Efter idrottsarrangemanget har skett ska uppföljningen beskriva prestationer, genomförda aktiviteter och effekter genom att beskriva *vad* som har hänt (a.a.: 16). Ifall det vid uppföljningen framkommer att ordnings- och säkerhetsläget inte var tillräckligt vid arrangemanget, så ska anledningen till problemen identifieras och arrangören ska få en chans att vidta åtgärder (a.a.: 18).

Handboken innehåller i slutet tydliga beskrivningar av utformningen av villkor, grundläggande villkor, ytterligare villkor och sedan exempel på händelser och villkor som Polismyndigheten kan tillämpa för att säkerställa ordning och säkerhet om arrangörens säkerställande brister. Exempel på händelser kan vara brott som sker, pyroteknik eller brand och vanliga tillämpade villkor är

förändring av säkerhetspersonal, staketering, läktaren ska sektioneras och antal åskådare på läktaren kan begränsas (Polismyndigheten, 2022: 20ff).

4:1 "Polisens löften var troligtvis bara tomma ord"

Följande del redogör för likheter och skillnader mellan *Villkorstrappan* och *Polismyndighetens Handbok* (2022). Den främsta likheten är att policyerna utgår från samma rättsliga grund med fokus på Ordningslagen (1993:1617). Detta gör att grunderna och de huvudsakliga principerna för arrangörerna att arbeta efter är lika oavsett vilken av policyerna som varit i bruk. Det går även att utläsa att både policyerna arbetar mot samma mål, att förhindra alla typer av ordningsstörningar och säkerhetsrisker.

Skillnaderna mellan Polismyndighetens strategier är främst att begreppen åtgärdstrappa och villkorsstege är borttagna i *Polismyndighetens Handbok* (2022). De utgörs istället av en mer detaljerad beskrivning av handläggning och utvärdering kring villkorsgivning vid nästkommande idrottsarrangemang. Den nya handboken utgör en mer detaljerad beskrivning av specificerade tillstånd och begränsningar som villkor kan bestå av.

Efter att förslaget för *Polismyndighetens Handbok* (2022) kom 2021 har klubbarna beskrivit en chockad, skeptisk och negativ inställning till riktlinjerna. Bland annat gjorde säkerhetsansvarig för de stora Stockholmsklubbarna, AIK, DIF och Hammarby ett gemensamt uttalande i en artikel på Aftonbladet som grundade sig i att man inte ansåg att "skrotningen" av *Villkorstrappan* lett till en förbättring.

"Begreppet i sig är ju borta från deras [polisens] pressmeddelanden, men ingenting har ju förändrats över huvud taget."

(Mats Jonsson, säkerhetsansvarig DIF, Aftonbladet, 2022)

Reaktionen kommer från att polisen utlovat en större samverkan, dialog och kommunikation mellan klubbarna och polisen än vad *Villkorstrappan* innehöll, men när faktiska handboken presenteras ansåg representanter från klubbar att den förändringen inte helt skett.

Det som Polismyndigheten nu beskriver sig arbeta efter, och i viss mån faktiskt arbetar efter, är den så kallade exkluderingsstrategin. Exkluderingsstrategin innebär att arbeta med individuell lagföring istället för kollektiv bestraffning. Att det ska riktas mot individerna som betar sig fel eller bryter mot lagen, och det gör handboken nu, eller ska den i alla fall göra nu. Vad som däremot är intressant är att varken det individuella fokuset eller begreppet exkluderingsstrategi nämns i *Polismyndighetens Handbok (2022)* utan snarare är en extern, informell strategi att tillämpa utöver policyn.

5 Kriget mellan supportrar och policyer

Inom den svenska fotbollens kontext råder det en maktkamp. Supportrarna känner sig berättigade till ett stort inflytande på den svenska fotbollens utformning baserat på deras starka bidrag till dess framgång. Polismyndigheten måste arbeta utefter lagens gränser om rätt och fel och kommer därför fortsatt arbeta mot supportrars våld, pyroteknik och andra säkerhets- och ordningsstörningar. Således skapar policyer i kontrast med supportrars upplevda roll inom den svenska fotbollen konflikter.

5:1 Supportrarnas upplevda roll inom svensk fotboll

För att förstå policyers påverkan på svensk fotboll och den svenska fotbollskulturen måste vi förstå den största aktören inom svensk fotboll, som är supportrarna. Den svenska fotbollens roll i samhället ligger först och främst kring fostrande, utbildning, allmän hälsa, social integration samt kulturell förståelse. Det har varit supportern som är i fokus (Torbjörn Andersson & Bo Carlsson, 2011: 755ff). Svensk fotbolls grundprinciper i kombination med den unika ägandestrukturen 51%-regeln har premierat supportern och medlemmarna och gett dem en ovanligt stor inverkan på fotbollen och dess riktlinjer. Det har legat till grund för en enligt Pierre Norberg en inom-europeiskt känd och uppskattad supporterrörelse som kännetecknas av passion, sånger, läktartifon och inlevelse. Exempelvis under vår observation på Malmö FF- Kalmar i allsvenskan 2023 synliggjordes supportrars engagerade supporterskap. Hemmalagets klack leddes av en demokratiskt framvald capo⁵ samt av tre personer ytterligare som vidarebefordrade och förstärkte

⁵ Hierarkiskt upphöjd supporter som leder sånger/ramsor (Wikipedia, 2019).

klackledarens direktiv. De personer som vidarebefordrade stod uppe på smala räcken, vänd mot klacksektionen och bort från planen. En av dessa stod uppe på räckets brutna fot vilket på ett väldigt talande vis visade den passion och gemenskap som dessa, mest extrema och delaktiga supportrar delar.

Denna kultur och de starka känslomässiga band som både produceras och reproduceras inom och av den formar tillfälliga och långvariga kollektiva samhörigheter. Kollektiva identiteter formas och sprider sig både inom och över klubbars gränser. De kan formas genom medlemskap i särskilda supporterorganisationer inom en klubb, liksom ett av våra intervjuobjekt som är extremt engagerad inom en (sluten) supporterorganisation eller allmänt supporterskap riktat mot ett gemensamt lag. Samtidigt finns det supporterskap och kollektiva identiteter på ett meta-plan. En gemenskap och tillhörighet som sträcker sig över klubbgränser och snarare binds ihop av ett supporterskap riktat åt svensk fotboll och den svenska fotbollsmodellen. Dessa gemensamma kulturella band kan likställas med *communitas* (Olaveson, 2004: 89).

Communitas, inom fotbollsvärlden kan ta sig uttryck på olika sätt. Under vår intervju med Robert Laul berättar han att han upplever att kärnan och innebörden av supporterskap kan hittas i ordet. Supporterskap innebär en stöttning av något. Inom Sveriges supporterskap finns det i hög grad. Den svenska inramningen håller absolut världsklass och de supportrarna ser sig själva som medskapare till fotbollens breda historia och sociala kontext (Herd, 2019: 59). Men det finns även negativa aspekter med supporterskapet. En stor del av supporterkulturen har kommit att handla om hat. Inom en kultur vars egentliga syfte är att stötta, har en hatkultur växt fram. Hat gentemot andra lag, supportergrupper och/eller polis (vilket redogörs för i ett senare stycke). Laul menar vidare att detta accepterande av hat ger syre till de fåtal som inte kan hantera känsloutlopp på ett hälsosamt och rimligt vis och istället riskerar rendera i våldsamma sammandrabbningar. Klubb- och supporterföreningars grundläggande värderingar krockar i dagsläget med vad supportrar uppvisar när hatet hamnar i fokus. Samtidigt har hatet, och hotet om våld alltid varit en stor del av fotbollens supporterskap och en del av supporterkulturen. Hatet har även en funktion i identitet- och tillhörighetsskapande. Hatet mot ett annat lag eller supporterorganisation för samman människor genom Hylland Eriksens (1995) förklaringsmodell ”*We-hood*” och ”*Us-hood*”. Exempelvis har ett flertal av de supportrar vi talat med, som inte kommer från Stockholm

redogjort för hur de inte tycker om Stockholmsklubbarna, utan istället känner sig ha mer gemensamt med klubbar från mindre städer. En supporter inom supporterorganisation redogör även för hur medlemmar ur olika supporterorganisationer anordnar uppstyrda möten, där de möts i skogen för att slåss enligt regelverk och poängräkning. Vid förfrågan om varför man gör detta svarade han:

”Jag själv brukar inte göra det men skulle tro för att det är kul och för att det är nice att komma iväg med grabbarna, slåss lite och sen ta en öl och snacka lite.” (Anonym supporter, 2023).

Citatet ovan synliggör hur hat, skillnader och ”*Us-hood*” för en specifik grupp närmare varandra. Man kan enas, samlas och trivas inom hatet. Den gemensamma fienden i form av ett annat lag eller supporterförening binder samman de supportrar som finner likasinnade inom sin egen supporterorganisation. Samma supporter berättar i ett senare skede att det finns en vetskap om att det enda som skiljer en aktiv (i de mest extrema supporterorganisationerna) i exempelvis stockholmsklubben AIK från en aktiv i Malmö är att man född på olika ställen. Han menar att om exempelvis stockholmssupportern varit född i Malmö hade han varit med i Malmö FF’s supporterorganisation istället. Att de extrema i viss aspekt har mer gemensamt, trots olika klubbtilhörigheter än vad supportrar från klacksektionen och familjeläktaren har. Det finns en gemensam syn på fotboll och kultur som binder dessa människor samman och därmed formar ett ”*We-hood*” som sträcker sig över klubbgränser (Hylland Eriksen, 1995: 427f).

Dessa *communitas*, både över klubbgränser och inom samma klubb upplever likt andra kulturella sub-grupper ett berättigande till kulturella uttryck. De kan exempelvis ske i form av bärandet av en klubbs lagtröja, sånger kopplade till sitt eget eller andras lag där symboliska resurser förkroppsligar kollektiva identiteter och dess värderingar och åsikter (Juris, 2005: 420f). Det kan även ske i form av sånger och tifon med syftet att protestera förändringar inom fotbollen. Inte minst argumenterar de mest högljudda supportrarna att bränningar av bengaler (pyroteknik) på läktarna är en starkt bidragande faktor till den unika supporterulturens framväxt och globala erkännande. Samt att pyroteknik sköts snyggt med noggrannhet. Således uppfattar många supportrar styrdokument likt *Villkorstrappan* och *Polismyndighetens handbok* (2022), där vissa

av dessa kulturella uttryck förbjuds som en byråkratisk begränsning av supporter-*communitas* existens och uttryck.

Detta leder till en etablerad teknik av banderoller mot *Villkorstrappan* och uppmuntran mot dess skrotande. I kombination med text använder supportrar även sånger gemensamt med motståndarlaget mot Polismyndigheten. Exempelvis under Malmö FF- AIK i allsvenskan 2021 ekade läktaren av stockholmska ”snutjävlar” med skånska ”fotbollsmördare” under en gemensam sång. Under fotbollsmatcher ges det möjlighet för dessa uttryck och beteenden som exempelvis inte hade varit lika accepterat mitt på stan eller i de flesta andra sociala sammanhang. Detta på grund av att läktarkulturen uppfattas skapa en tillfällig social verklighet under match, där samhällets sociala regler förändras och känslor får lov att ta över. Klubbar har kunskap och erfarenhet om att det kommer att ske saker som ligger utanför lagar och regler. De är även medvetna om att det är svårt att stoppa helt och är själva beroende av och vill främja supporterskapets stöd och stämningsskapande. Därför arbetar klubbarna mer med förebyggande, förhindrande av eskalering och dialog.

Supportrar har en accepterad syn på att uttryck som går över gränsen i samhällets sociala regler har tillåtelse att ske i den tillfälliga sociala verkligheten. De upplever också att Polismyndigheten inte delar uppfattningen av denna tillfälliga sociala verklighet. Istället framgår det en bild av att Polismyndigheten tar hårdare tag mot supportrar, läktarkultur och fotbollsklubbar än övriga platser som demonstrationer med provocerande budskap mitt på stan. En informant jämför den proaktiva bestraffning i fotbollsarrangemang med Polismyndighetens hantering och tillåtelse av koran-bränningarna 2022⁶, och menar att polisen inte gör mycket åt det, men mer åt supportrarernas ordningsstörningar, trots eventuellt högre riskfaktor. Supportrar anser nämligen att *Villkorstrappan* och dess implementering renderade i ett odemokratiskt och kontraproduktivt agerande. De menar även att ett liknande styrdokument anses vara icke-tillämpningsbart på något annat arrangemang i samhället. En supporter på Twitter exemplifierar detta:

⁶ Koranbränningarna 2022 syftar till de händelser under 2022 då ordföranden för partiet Stram Kurs, Rasmus Paludan öppet brände koraner i samband med den muslimska högtiden Ramadan. Bränningarna var tillåtna av polis och ledde slutligen till demonstrationer och upplopp, nu mera känt som Påskupploppen (Wikipedia, 2023).

”Utgår från att Villkorstrappan appliceras på Filmstaden. Full visitation. Ertappas man med Bridgeblandning i kalsongerna så blir det läskförbud, följt av publikreducering.” (@MartinssonSvall, Twitter, 2022).

Supportrarnas viktiga roll i svensk fotboll var förminskad och uppskattad. De upplever en orimligt kollektiv bestraffning, som dessutom skedde i förebyggande syften, innan något faktiskt hade skett.

Supportrar upplevs dela en bild av att fotbollsmatcher ska innehålla hög sång, mycket känslor, ett pådrag av mycket folk, hets och pyroteknik. I alla fall om man slår ihop supportrars spontana uttalanden med det som sker under matcherna. Pyrotekniken är något som drar till sig uppmärksamhet och väcker samtalsämnen. Pyrotekniken upplevs av supportrar användas på ett bra sätt för att öka stämningen men med viss risk för tillfälliga missbruk. Däremot är sällan säkerhetsoron för pyroteknik speciellt hög då en stor del av supportrarna delar uppfattningen att arrangörerna på plats tar hand om det genom att ha koll på pyrotekniken och jobbar för att släcka den under kontrollerade former. De menar även att de som faktiskt använder sig av pyroteknik är medlemmar inom särskilda supporterorganisationer där kunskap om användning och säkerhet finns.

Det ska tilläggas att ur vår undersökning har det framkommit att en stor del av supportrar inte upplever styrdokumentet som en påverkande faktor på matchupplevelser. De finns trots allt där för ett säkerställande av alla involverandes säkerhet. Men, likt inom alla grupper finns det olika riktningar och åsikter kring allt. De allra mest högljudda och (enligt de själva) mest hängivna supportrarna är övertygade om att användande av pyroteknik kan ske säkert under rätt förutsättningar, men att ett fullständigt förbud är en kulturell begränsning. Vidare skapar splittringarna inom den allmänna supporterskaran ett mindre *communitas* främst bestående av supportrar som är delaktiga i etablerade supporterorganisationer. Känslan av tillhörighet existerar över klubbarnas gränser. Dessa *communitas* består av supportrar som gemensamt känner ett starkare hot av policyn. En gemenskap som grundar sig i en delad uppfattning om vad supporterskap innebär. De mest extrema supportrarna menar att supporterskap innefattar en extrem hängivenhet och skyddar sig därför gemensamt mot hot för att upprätthålla sina normer och kulturella värderingar. Det gör att den delade känslan av samhörighet och tillhörighet, som

skapar *communitas*, kan både vara inom *communitas* för samma lag, men mångt och mycket även för de mest hängivna supportrarna över klubbarnas gränser (Turner, 1969 :111).

Peter Narbe, säkerhetsansvarig på Malmö FF, menar vidare att den upplevda skillnad och påverkan *Villkorstrappan* resulterat i för individuella supportrars upplevelse beror på individens kontext och grundar sig ur frågan: Varför går jag, som supporter på en fotbollsmatch? Många supportrar har dålig eller ingen koll på *Villkorstrappan* och/eller hur och om den påverkar matchupplevelser. Uppfattningen om *Villkorstrappans* påverkan grundar sig ur individer eller grupperns självbild och önskade beteende i matchsituationer. De förväntningar man har på sig själv, andra supportrar, matchen och matchupplevelsen ligger till grund för uppfattningen av *Villkorstrappans* påverkan. Därmed finns det de supportrar som inte upplever att dess regleringar påverkar just deras matchupplevelser och möjligheter. Men, även inom denna grupp verkar de flesta vara överens om att regelverket är felkonstruerat och att policyn försöker kontrollera ett fenomen och en kultur som den inte bör. De mest högljudda och supporter-kulturs-inbitna är de som främst är emot *Villkorstrappan* och dess påföljder eftersom de upplever sig vara begränsade i högre utsträckning.

5:2 Diskrepansen mellan policyer och supportrarnas upplevda roll

Styrdokumentet *Villkorstrappan* och *Polismyndighetens handbok* (2022) togs fram med utgångspunkt i och anledning av att garantera människors upplevda trygghet och säkerhet. Det står alla aktörer bakom. Från klubbarnas perspektiv lyfts *Villkorstrappan* som en komplex fråga, där alla aktörerna kan ha olika agendor, men med negativa inslag i hur policyn framkommit och tillämpats. Peter Narbe, säkerhetsansvarig på Malmö FF, menar att det finns en förståelse inom klubbarna att det finns behov av att handskas med det fotbollsrelaterade våldet, samt användandet av pyroteknik, men att tillvägagångssättet policyer i nuläget utgör inte är rätt väg att gå. Förståelsen vilar sig på en av Malmö FF:s värdegrunder. Malmö FF, som klubb ska följa lagen på och utanför planen. Vilket gör att klubben per automatik är emot exempelvis pyroteknik. Klubben ska även arbeta för klubben och alla inblandades bästa, vilket innebär att alla supportrar ska kunna trivas på en match, vilket medför olika aspekter av ordnings- och säkerhetsbeaktningar.

Problematiken för supportrarna ligger i att de aldrig uppfattat säkerhetsläget som bristande. Den väsentliga debatten gällande styrdokumentet handlar om pyrotekniken. Policyernas främsta syfte är att få bort just bengalbränningar eftersom policy-makarna upplever dem som ett hot mot säkerheten. Det gör inte supportrarna och därmed finns det en väsentlig tolkningsskillnad av säkerhetsläget som ligger till grund för konflikten. De upplever styrdokumentet som för hårda och utan grund. *Villkorstrappan* blev grovt kritiserat och sedermera utbytt mot *Polismyndighetens handbok* (2022) där handboken, enligt Polismyndigheten öppnar upp för dialog och mer individbaserad bestraffning. Förändringen tolkas som ett svar på kritiken, för att genom agera i linje med supportrar och klubbars önskan skapar bättre förutsättningar för säkra arrangemang. Den mer individbaserade bestraffningen är den icke-formella strategi som går under benämningen *exkluderingsstrategin*.

Av supportrar och klubbar uppfattas förändringen snarare som skenhelig. Den informellt förmedlade exkluderingsstrategin har förändrat polisens tillvägagångssätt, men de faktiska förändringarna inom policyerna är få, vaga och småskaliga. Reaktionen kommer från att polisen utlovat en större samverkan, dialog och kommunikation mellan klubbarna och polisen men när faktiska handboken presenteras ansåg representanter från klubbar att den förändringen inte skett i tillräcklig grad. Ord som *förbud* har blivit *begränsning* vilket supportrar menar är en strategi för polisen att försköna innehållet utan att i praktiken förändra det. (Aftonbladet, 2021). En supporter synliggör detta:

”Det är som när man fick söka tillstånd för användning av bengaler. Många sökte men inte en enda klubb fick tillstånd utan det var bara avslag direkt på allt. Så att det är lite samma, att det ser ju bra ut nu när man skrivit om *Villkorstrappan* men det kommer aldrig gå igenom ändå.” (Anonym supporter, 2023).

Citatet synliggör hur förändringar kan ske på papper, likt möjligheten att ansöka om tillstånd för användande av pyroteknik utan faktisk förändring i praktiken. Pyroteknik får inte användas utan tillstånd enligt Ordningslagen (1993:1617) 5 kap 3§, men tillåtet om tillstånd söks och ges. I praktiken menar supportrar och områdesansvariga att tillståndet aldrig är ämnat att beviljas utan snarare en byråkratisk väg runt problemet. Genom tillståndssökning möter man supportrar, och

inför mer dialog utan att möjliggöra en faktisk användning av det oönskade elementet. Tillståndssökandets skenhelighet menar många supportrar illustrerar hur Polismyndigheten vilseleder supportrar och media genom tomma löften om förändring.

Exkluderingsstrategins informalitet skapar en rädsla hos supportrar för eventuella framtida förändringar eftersom den inte är bindande utan snarare något polisen strävar efter, vilket möjliggör förändring utan formella hinder. Vid svårigheter att identifiera sig med policyer, likt villkorstrappan skapas en misstro gentemot dess skapare (Shore & Wright, 2005: 23). Således finns det nu en skepticism och oro hos supportrarna att ett återinförande av destruktiva strategier kan genomföras. Peter Narbe, säkerhetsansvarig på Malmö FF, stärker åsikten genom att redogöra för att hans arbete, som i stor utsträckning grundar på policyer, inte förändrats sedan styrdokumentet förändrats. Det stigmatiserade begreppet ”Villkorstrappan” är borttaget men klubben jobbar ändå utifrån samma principer. Supportrar menar att innehållet synliggör en avsaknad av fotbollsrelaterad kompetens från polisens sida.

En supporter synliggör detta genom att beskriva hur polisen riktat åtgärder åt fel håll på grund av bristande kunskap om organisationernas rättigheter och struktur. Därav uppfattas *Villkorstrappan* som en ”dum” strategi, som främst påverkar tillställningar negativt genom en begränsning av det stämningshöjande som ett större antal supportrar som står tillsammans och hejar på sitt lag utgör.

”Vi som är med i aktiva grupper blir ofta inte så påverkade eftersom vi har krav på årskort vilket gör att man har en garanterad plats, oavsett om de reducerar antalet biljetter. Så även om någon ur vår förening skulle göra något blir vi inte påverkade av reducerade platser utan det blir de andra på familjeläktarna som straffas.” (Anonym supporter, 2023).

För att kunna bygga en givande och hållbar relation mellan polis och supportrar krävs en djupare förståelse kring supporter-kulturen som fenomen. Studier i Danmark synliggör hur polisen använder sig av generaliserade kategoriseringar av olika typer av supportrar utifrån den förväntade säkerhetsrisken dessa kategoriseringar utgör. De tre kategoriseringarna är: (A): de som håller sig inom lagar och instruktioner, (B): de som är en potentiell risk och är involverade i problem, och (C): de som orsakar störningar och söker konfrontationer av polis eller rival-klubbar (Havelund, et. al, 2015: 68f). En statisk uppdelning av komplexa relationer och rörelser

likt denna synliggör polisens förenklande av supporterskap och tendensen att kategorisera supportrar som potentiellt farliga. Det synliggör en kunskapslucka samt skepticism gentemot supportrar. Pierre Nordberg, SLO på Malmö FF, menar att så är fallet även inom den svenska polisen. Han menar att polisen presenterat exempel på när pyroteknik orsakat personlig skada som i grund och botten varit felaktiga. Han redogör även för ett exempel där Peter Narbe, säkerhetschef på Malmö FF utformat en plan för ett säkert klubbarrangemang av pyroteknikanvändande vilket supportrarna brinner starkt för. Han menar att det inte fanns någon som helst möjlighet att förslaget skulle kunna utgöra någon form av säkerhetsrisk om det gått igenom. Trots det blev tillståndssökningen avslagen vilket supportrar och arrangörer uppfattat som tecken på en bristande dialog och samarbetsvilja. De menar även att det döljer sig en kunskapsbrist i tillståndsnedskedet eftersom användningstillstånd skulle möjliggöra en strukturell överblick och tillsyn från supporterorganisationernas gällande användningen. På så vis skulle de få personer som använder sig av pyroteknik som inte är medlem i supporterorganisationer kunna identifieras och bestraffas lättare.

Ytterligare en kunskapsbrist hos polisen exemplifieras av Pierre Nordberg angående intim kroppsvisitering. Det grundar sig på en tidigare polisiär plan där intim kroppsvisitering vid arenornas entréer föreslagits. Sättet som kroppsvisiteringen skulle gå till på utgjorde en obehaglig och obekväm utsatt situation för supportern, som skulle bli ytterligare förstärkt av den redan existerande maktbalansen. På sättet denna intima kroppsvisitering skulle gå till krävdes även samtycke. Många supportrar som går på match är minderåriga, vilket vid intim kroppsvisitering kräver förälders samtycke och tillåtelse. Supportrarna och Nordberg, menar att detta icke-hållbara system aldrig skulle fungera i praktiken, och att det återigen påvisar kontextuell inkompetens från policy-skaparna.

Supportrar vi talat med redogör för hur det är svårt att ha någon respekt för polisen när polisen inte visar någon respekt eller förståelse för deras syn och viljor. De upplever en form av stigmatisering där supportrar, som vill visa passion och engagemang gentemot sitt lag knyts samman med våldsbejakande huliganer enbart, enligt de själva baserat på stereotyper som i sin tur även leder till en stereotypisk supporteruppfattning av polisen (Goffman, 1963: 12f). Stigmatiseringen förenklar även polisens strävan efter att uppnå resultat, menar en supporter.

Vidare kan resonemanget kopplas till Andersson och Tengblads studie om hur *New Public Management* inarbetats i Polismyndighetens byråkratiska arbete. Arbetet utgörs av en drivande effektivitet, prestation och mål, vilket kan förklara, från supportertrarnas uppfattning, hur tillämpningen av *Villkorstrappan* kan ske (Andersson; Tengblad, 2009: 45f). Studien beskriver vidare att det är inte lätt att applicera kvantifierbara mål på komplexa samhällsstruktur (a.a.: 53). Det i sin tur återkopplar till supportertrarnas uppfattning att för att Polismyndigheten ska uppnå mål används enklare fall oberoende av stora eller små prestationer. Supportertrarna beskriver Polismyndigheten som ett företag ute efter prestation så här:

”Utan jag ser polisen som vilket företag som helst som är ute efter resultat. Och om du har ett företag där du jobbar som säljare, så är det kanske egentligen mer prestige att sälja in någonting till ett stort företag, men du tar ju hellre lätta byten som du kan få fram. För att det ser ju bättre ut för dig, för då visar du att jag säljer till 90% av alla jag kontaktar. Och lite så känner jag till polisen.” (Anonym supporter, 2023).

Relationen mellan supportertrarna och polis och dess diskrepans förklarar vi genom Hylland Eriksens begrepp ”*Us-hood*”. Supportertrarna från olika klubbar och supporterföreningar ser polisen som deras gemensamma fiende. Som ett fenomen som är hotfullt gentemot supportertrarna och supportertrarkulturen. Ett polishat och myndighetsförakt har växt sig allt starkare, framförallt under debatterna kring *Villkorstrappan*. Bilden av polisen som ”fienden” skapar ett ”*Us-hood*” som stärker den kollektiva identitet som redan finns hos supportertrarna, vilket i sin tur även stärker den svenska supportertrarens upplevelser av ”*We-hood*” där gruppidentifiering och kollektivt identitetsskap formas ur gemensamma målbilder (Hylland Eriksen, 1995: 427f). Således stärker supportertrarnas uppfattning av polisiärt motstånd de *communitas* som redan formats inom svenskt supporterskap.

Peter Narbe, säkerhetsansvarig på Malmö FF, menar att vissa av supportertrarna som använder sig av pyroteknik gör det med anarkistiskt uppsåt. De utgör en symbolisk protest för att förkroppsliga supportertrarnas upplevda makt och känsla av berättigande på läktarna. Bengalbränningarna, tillsammans med tifo-manifestationer och klubbblagsfärger på kläder blir ett förkroppsligande av den kollektiva identiteten som svensk supporter. Bärandet av klubbfärgade balaklavor och brännandet av bengaler blir en symbolisk aktion för att påvisa sitt missnöje. En kroppslig teknik

med anarkistiskt uppsåt för att symbolisera den svenska supporterskarans sub-kultur och dess missnöje med upplevd begränsning (Juris, 2005: 421f).

Den misslyckade relationen mellan supportrar och polisen, som grundas ur fallerad dialog och förståelse för den andre parten formar alltså vidare missnöje och en allt smalare plattform för möjlig försoning. För att få någon form av lösning eller kompromiss av situationen krävs alltså ökad och förbättrad dialog och förståelse från båda parter, annars riskerar situationen att bli allt värre.

Svensk fotbollskultur ska växa och främjas

Nedan följer exempel på hur supportrar gemensamt beskriver hur policyer utgör hinder för supporterulturens möjlighet att fortsätta leva, växa och främjas under för strikta byråkratiska styrmedel. Vi väljer att i detta stycke låta supportrarna, dess föreningar och väsentliga aktörer tala för sig själva.

”Framför allt slår den [Villkorstrappan] hårt mot en av svensk fotbolls viktigaste element: den organiserade supporterulturen. Här finner tiotusentals svenskar ett sammanhang och en identitet. Här fostras ungdomar in i föreningsdemokratien. Här frodas den läktarkultur som kommit att bli svensk fotbolls främsta visitkort.” (MFF Support, 2022).

Citatet ovan påvisar hur supporterulturen kan skapa ett sammanhang och identitet för supportrar. Föreningsdemokratiska värderingar bidrar till en mer inkluderande och jämställd samhällsdebatt. *Villkorstrappan* och för strikta byråkratiska styrmedel likt den utgör ett hot mot dessa värderingar.

”En av Sveriges största folkrörelser ska inte strypas. Svensk supporterkultur ska istället växa och främjas – för din, min, vår och svensk fotbolls skull.” (Supportergrupper till AIK, Djurgården och Hammarby, 2022)

Ovan synliggörs hur polisens styrdokument utgör ett hot mot den svenska supporterulturen, dess vikt och dess historia samt hur supporterföreningar gått samman för att främja supporterulturens

bevarande och framväxt. Supporterkulturen har nämligen i historien varit en viktig bidragande faktor för att föra vidare traditioner och kulturella värderingar.

I den 14:e omgången av Allsvenskan 2019 bedrev supportrar till nästintill alla lag inom Allsvenskan en gemensam läktarmanifestation. Under matchernas första 20 minuter förblev supportrarna fullständigt tysta.

”Det är för att synliggöra hur svensk fotboll kommer kunna se ut i framtiden om det inte sker en förändring i den utveckling som polisen inserat. Vi går i en riktning där vi inom en inte allt för avlägsen framtid finns en möjlighet där fotboll spelas utan publik. Genom tjugo tysta minuter manifesterar vi hur det faktiskt ser ut.” (Sofia Bohlin i SportExpressen, 2019).

SFSU:s dåvarande ordförande Sofia Bohlin menar att supportrarnas tystnad representerade de över 2 miljoner supportrar som årligen besöker allsvenska matcher. De gick samman för att visa sitt missnöje riktat mot *Villkorstrappan*.

5:3 Bristande tillämpning av policyerna

Följande sektion förklarar vidare hur diskrepansen mellan Polismyndighetens policyer och supportrarnas roll kan exemplifieras av brister vid tillämpningen av policyerna.

Skulle man bortse från strategins utformning så finner inte Peter Narbe policyns arbete mot ordningsstörningar, säkerhetshot och lagbrott orimligt. Däremot så blev det arrangören som bestraffades när det blev stökigt eftersom arrangören svarar för att det råder en god ordning. Samma arrangör som också är den som faller offer för stök på läktaren. Straffet blir att anordnaren får betala böter om den uppsåtligt eller oaktsamt inte följer riktlinjerna och villkoren. Vidare menar Narbe att *Villkorstrappans* tillämpning inte fungerar för att uppnå målen om förhinder av ordnings- och säkerhetsstörningar. Narbe beskriver det såhär:

”Och där villkorstrappan, så som den togs fram från början, om man bara skulle bortse från all historia och hur det såg ut och kulturen så är det egentligen inget konstigt i den. Däremot så matchar inte det varken

supportrarnas syn på sig själva, kulturen, och den här miljön på en fotbollsstadion.” (Peter Narbe, 2023).

Vilket speglar hur syftet med att reglera fotbollsrelaterade oroligheter kan vara behövt men sättet Polismyndigheten arbetat fram policyn håller inte. Det finns alltså en bristande tillämpning av policyn.

Supportrar från en stor bredd av Sveriges fotbollsklubbar delar en uppfattning att framförallt *Villkorstrappans* strategi för att komma åt ordnings- och säkerhetsstörningar är bristfällig. Det anses särskilt negativt att strategin tar sig uttryck i kollektiva bestraffningar. Man delar en uppfattning om att straffa kollektivt inte kommer att leda till de målen Polismyndigheten är ute efter. En supporter menar att han har förståelse för och kan tycka att det behövs göra något mot våld, brott och ordningsstörningar men att *Villkorstrappans* bestraffningar som reducerade ståplatsbiljetter, fler ordningsvakter och förbud mot tygskynken inte ger de resultaten. Supportern menar att om Polismyndigheten istället arbetar för att få tag på de supportrar som faktiskt gör något fel, förbättrar det förutsättningarna för att nå målen att minska ordnings- och säkerhetsstörningar.

De gånger supportrar har berättat att de faktiskt märkt av policyers tillämpning är vid ett reducerat publiktak samt vid förbud mot tygskynken. Supportrar lyfter dessa exempel på svar på frågan om hur *Villkorstrappan* har påverkat matchupplevelser. Supportrar menar att ett reducerat antal biljetter påverkar möjligheterna för att ha så bra stämning och så mycket folk som möjligt. En supporter som arbetat på IFK Göteborgs fanshop berättade om när klubben bestraffades med villkor där tygskynken förbjöds som en konsekvens av ordnings- och säkerhetsstörningar från en tidigare match. Förbudet gjorde att han inte kunde sälja små flaggor ens till barn, som brukar köpa, för att exalterat få vifta med flaggan under matchen. Tillämpningen har skett, men inte resulterat i de förhoppningar Polismyndigheten uttalat strävat efter. Även pyroteknik, som var Polismyndighetens huvudsakliga mål att få bort från läktarna, används fortfarande. Polisstrategin har alltså misslyckats och beskrivs av supportrar som ”dum”.

Vidare förklarar ytterligare en supporter hur strategin och den kollektiva bestraffningen inte leder till att faktiskt stoppa de individer som tänder pyroteknik.

”Jag tror inte bara på att säga att det är olagligt och straffa kollektivt hela tiden. För dem har ju sina tricks, de här gubbarna som bränner för att aldrig bli tagna. Dem blir ju aldrig det. Du vet vilka 20 det är som bränner men du vet inte vem som är nummer 1 och nummer 5. Du vet kanske att båda är det men eftersom du inte kan koppla person till gärning kan du inte fälla dem. Det är ju där hela trixet ligger.” (Anonym supporter, 2023).

Supportrar upplever att säkerhetslägets varit bristande under *Polismyndighetens Handbok* (2022) aktiva period, men ser inte policyns utformning som enskild anledning till dessa brister. Sedan slopandet av *Villkorstrappan* och införandet av *Polismyndighetens handbok* (2022) har det nämligen skett en ökning av negativa incidenter och otillåtet beteende i form av exempelvis okontrollerade bengalbränningar. Det har även förekommit våldsamma sammandrabbningar. Utifrån supportrarnas beskrivningar framgår det att under pandemi-åren har det blivit en lucka med avsaknad av ”kulturell uppfostran” inom supporterorganisationer, och övriga supportrar som rör sig till klacksektionen, vilket har bidragit till ett bristande säkerhetsläge. Inom supporterorganisationer finns det nämligen etablerade interna regler för vad som är acceptabelt att göra under en fotbollsmatch. Dessa regler är skapade och följs av de själva, det vill säga att det inte är ett regelverk som är etablerat någon annanstans i samhället. Vid vissa vanliga ordnings- och säkerhets störningar som inkastade föremål på fotbollsplanen är det främst individer utanför supporterorganisationer som gör fel i den bemärkelsen då de agerar utanför regelverket.

Det som uppfattas av supportrar som kontrollerade former av ett supporterbeteende som användning av pyroteknik är inte att anse likvärdigt med de övertrampen som kan ske från individer som agerar utanför de skapade ramarna och regelverken inom supporterkulturen. De supportrar som kan drabbas av konsekvenser från Polismyndighetens exkluderingsstrategi tillhör därför inte alltid en supporterorganisation, de i supporterorganisationer får i mindre utsträckning ta avstängningsskonsekvenserna och pyrotekniken får lika stor möjlighet att fortsätta. Det som upplevs att ske i praktiken ligger i linje med en supporters spekulerande om *Polismyndighetens Handbok* (2022). Supportern uppfattar strategin som en bättre strategi än *Villkorstrappan* men med risk för ett större resursbehov och att det därmed finns brister vid själva tillämpningen av policyn.

Peter Narbe, säkerhetsansvarig på Malmö FF, har förståelse för att det från polisens och supportrar uppfattar *Polismyndighetens Handbok* (2022) olika. Polisen arbetar svart mot vitt. Man arbetar helt enkelt mot ett lagbrott. När någon tänder pyroteknik så ser polisen på det utifrån principen rätt eller fel. Supportrarnas sätt att se på det ligger inte i linje med polisens separation av rätt och fel. Således är det även svårt för polisen att stoppa individen på grund av supportrarnas arbete mot att inte bli upptäckt, och därmed brister tillämpning av policyn även för den nya handboken. Därför är det en komplex sak att arbeta med individuell lagföring och exkluderingsstrategi. Att identifiera och bestraffa individer försvåras genom supportrarnas aktiva maskering för att undgå att bli upptäckt och arbetet för pyroteknikens fortsatta flödande.

5:4 Diskrepansens konsekvenser

Den främsta anledningen till att polisens policyer inte fått önskat resultat grundar sig alltså i en bristande kontextuell bakgrundskunskap gällande supportrar, deras uppfattning och beteende. En policy, likt *Villkorstrappan* eller *Polismyndighetens handbok* (2022) kan utan rätt kompetens ha enorma konsekvenser, vilket vi sett under dessa debatter. Syftet, att garantera säkerheten, har inte nåtts, eftersom bilden av vad som är en säker fotbollsmiljö är fundamentalt olika gällande pyroteknik från polisen och supportrarnas synvinklar. Det sociala problem som polisen identifieras upplevs inte som ett socialt problem från supportrar och således blir policyn inte uppfattad som legitim (Ervin, 2005: 45). Både supportrar och journalister menar att säkerhetsläget var bättre innan införandet av *Villkorstrappan*. De menar även att eftersom det inte finns någon väsentlig skillnad mellan *Villkorstrappan* och *Polismyndighetens handbok* (2022) har inte heller säkerhetsläget blivit bättre sedan dess införande. De ser policyerna som en bidragande faktor till det ökade våldet de senaste åren eftersom de tolkats som en utmaning om makten inom den svenska fotbollen, där supportrarna menar att den tillhör dem, och att policyerna blir ett försök att genom byråkratiska styrmedel begränsa deras makt (Shore & Wright, 2005: 9f).

Supportrar tycker alltså att situationen var betydligt bättre i ett tidigare skede, innan de strikta policyerna, när det svenska tillvägagångssättet byggde på prioriteringar av kommunikation, dialog och förståelse mellan polis och supportrar. Fokus låg på uppbyggnad och vårdnad av

relationer och förtroende. Poliserna var utbildade inom konfliktlösning och det fanns strukturella kommunikationskanaler mellan polis och supportergrupper (Stott et al., 2019: 36).

I dagsläget menar de att polisen lägger sig i för mycket. Genom införandet av SLO-posten inom klubbar etablerades en tydlig och väl fungerande struktur mellan klubbar och supportrar, där klubbarnas roll grundar sig i deras värdegrund, som tydligt ämnar följa lagens regelverk. De anser att polisens roll, i just den dialogen kan försvåra situationen. Exempelvis har Malmö FF, som klubb i vissa fall motsatt sig polisens beslut att tillämpa tillträdesförbud, eftersom det då funnits en fungerande dialog mellan klubb och supportrar, men klubben har i slutändan inget att säga till om eftersom polisens ord är slutgiltigt. SLO:ernas roll har blivit en viktig aktör för en fungerande dialog mellan klubb och supportrar, men sedan *Villkorstrappans* intåg har det skapats en förskjutning och förändring av SLO:ernas påverkansarbete eftersom dess kollektiva bestraffningar förminskar vikten av kommunikation, samverkan och förståelse.

Sedan införandet av *Polismyndighetens handbok* (2022) har inte supportrar debatterat på samma vis som under *Villkorstrappan* på grund av dess minskande av direkta, hårda bestraffningar. Det finns en generell uppfattning hos de allmänna supportrarna att *Villkorstrappan* är slopad. Således har det även blivit en minskning av informativa motreaktioner som exempelvis banderoller mot *Villkorstrappan*, uttalanden från supporterföreningar och spelare. Symboliska motreaktioner har en stor vikt för att skapa uppmärksamhet som sprider kunskap och uppfattning av en policy. De flesta supportrar märkte nämligen främst av *Villkorstrappan* kring snacket och protesterna och det är där de blev varse om policyns främst negativa delar.

Vidare kan detta återkopplas till Katarzyna Herds beskrivningar av supportrars historieproduktion av klubbar och svensk fotboll. Banderoller med budskap som är emot *Villkorstrappan* är med och skapar en historia som den stora skaran supportrar därför ställer sig bakom. Genom motstånd i form av banderoller och manifestationer på klacksektioner mot *Villkorstrappan* protesterar supportrar inte bara mot en försämrad förändring, de protesterar även för att värna om historien. De förändringar som skett är inte bara sämre än det tidigare alternativet, de är även ett hot mot den svenska fotbollshistorien, menar supportrar. Att gemensamt arbeta mot *Villkorstrappan* genererar alltså samtidigt ett återskapande av och ett värnande om historien. Supportrar deltar i de

kulturellt kollektiva förväntningar som existerar genom främst klacksektionernas förmedlade budskap om att värna om historien den svenska fotbollen har, och som *Villkorstrappan* hotade (Herd, 2018: 271).

Supporterinitiativet *Rädda Svensk Fotboll!* som varit en av de högsta rösterna emot *Villkorstrappan* har fått sin vilja igenom. *Villkorstrappan* är slopad, men problematiken kvarstår. Supportrar är fortfarande för pyroteknik och använder sig av det aktivt. Polisen är fortfarande emot och nöjer sig, av allt att döma, inte innan de är helt borta från läktarna. I dagsläget krävs ett förändrat beteende hos klubbar, föreningar och supportrar i form av att bistå polisen med hjälp i identifieringsarbetet gällande de individer som inte uppför sig enligt klubbar och supporterföreningarna värdegrund och riktlinjer. De som, enligt supporterföreningarna kan utgöra fara är de individer som agerar utanför den etablerade supporterorganisationens ramar. De måste identifieras, vilket utifrån ”*We-hood*”-principen försvåras. Den svenska supporterrörelsen grundar sig på en kollektiv gemenskap och sammanhållning. Fallerar den blir det svenska supporterfenomenet betydligt svagare och sårbar för oönskad förändring.

Hylland Eriksen menar att överlappande identiteter och lojaliteter är en grogrund för minskad risk för konflikter i jämförelse med de individer som identifierar sig enbart med en stark grupp (Hylland Eriksen, 1995: 435). Således kan det från polisens synvinkel vara en positiv effekt av splittring inom supportergruppen, där deras policyer därmed har bättre förutsättningar för minskad kritik. Det finns en rädsla hos supportrar att bli utmålade som svikare eftersom ett starkt band och en kollektiv gemenskap försvårar och förstör svek inom gruppen, där ett svek också kan leda till en individuell stigmatisering, fördomar och social förminskning inom gruppen (Goffman, 1963: 11ff). Från polisens sida krävs det en ökad förståelse och ett uppöppnande för kommunikation och dialog för att möjliggöra supportrars deltagande i den önskade kompromissen. Följande citat kommer från Malmö FFs supporterförening ”MFF support” och synliggör de farhågor som finns hos supportrar om konflikten inte löses.

”Om läktarna töms så har Polisen inte bara kvävt supporterkulturen med allt den bidrar med, utan också raserat framtiden för klubbarna, ungdomsidrotten, och hela fotbollen som folkrörelse och nationalsport.” (MFF Support, 2022).

Supportrar menar att konflikten riskerar att förbli olöst, och att en reell konsekvens blir återinförandet av *Villkorstrappan* eller ännu hårdare polisiära tag, vilket i sin tur kommer leda till ytterligare och mer destruktiv konflikt. Konflikten i fråga skulle då kunna leda till supportrarnas farhåga om den svenska fotbollens död. För att undvika ”svensk fotbolls död” är en kompromiss mellan supportrar och Polismyndigheten således oerhört viktig.

Polishatet ekar på fotbollsarenor

Framförallt under debatterna kring *Villkorstrappans* aktiva period väcktes ett polishat och myndighetsförakt. Diskrepansen mellan policy-makarna och supportrarnas upplevda roll har fått stora konsekvenser. Ett polishat har växt fram. Supportrar berättar hur de upplever att polisen fokuserar på bagateller, som sedermera används för att framställa supportrar som grovt kriminella. Användandet av maskering och pyroteknik uppfattas som en provokation och spär på den redan problematiska relationen. Den stereotypiska bilden av en huligan projiceras på ”vanliga” supportrar och en polisiär stigmatisering frodas. Inom samma ramar projiceras ett fåtal händelser av polisiärt övervåld och enligt supportrar otillåtet beteende på alla poliser och klyftorna växer.

Sportjournalisten Robert Laul menar att ansvaret ligger på svensk fotboll i allmänhet, och elitfotbollen i synnerhet. Debatterna har synliggjort en förändring av supportrars relation till den svenska fotbollen. Tidigare har det funnits ett samarbete mellan aktörer inom svensk fotboll och myndigheter. En synergisk harmoni där det övergripande målet inte varit sportslig framgång till varje pris, utan snarare att bedriva en form av folkrörelse. En idrottsrörelse med mål att bidra till ett bättre samhälle genom att fostra och forma samhällsmedborgare. Ett förhållningssätt i linje med den svenska fotbollsmodellen. Under debatterna gällande *Villkorstrappan* har supportrarna gjort kraftigt och aggressivt motstånd mot myndigheterna i syfte att, ur deras perspektiv, rädda svensk fotboll. Fokus har till viss del legat på supporter-kulturen, men även på ekonomiska och kommersiella perspektiv. Supportrarna upplevde att *Villkorstrappan* utgjorde ett hot mot elitfotbollens ekonomiska styrka genom alltför stora eftergifter för att på så vis komma till rätta med ordningsstörningar och våld. Aktörer inom den svenska fotbollen bröt mot dess

grundprinciper och det som ger den ett existensberättigande. Klubbar, supportrar och specialidrottsförbund har varit delaktiga i att skapa en spricka inom svensk fotboll.

”Eftersom det här kraftfulla motståndet bidrog ju till att det på arenor från tusentals klacksupportrar sjöngs ramsor i stil med: Hela Sverige hatar polisen. Det drev på ett polishat som jag aldrig har sett i något annat sammanhang. Det var häpnadsväckande hur klubbar, förbund, specialidrottsförbund inom fotbollen drev på det här polishatet och myndighetsföraktet som ekade på fotbollsarenor under ett par år.” (Robert Laul, 2023)

Samtidigt går det att argumentera för att polisens val av strategi legat till grund för polariseringen. Journalister och supportrar hävdar att *Villkorstrappan* gick emot all vett och sans. Oskar Månsson menar att kraven var omöjliga att uppfylla och sedan straffbara när de inte uppfylls. Den kollektiva bestraffningen har inte varit gångbar och dess fokus har legat fel. De mest extrema oroligheterna försvarar ingen. Exempelvis när pyroteknik kastats in på familjeläktare, vilket supportrar och journalister kraftigt tagit avstånd ifrån. Åström uppfattar samtidigt att supportrar inom kulturen menar att man inte kan rycka bort delar av en kultur, såsom att skapa hinder för sådana kulturella uttryck. Tar man bort delar av en kultur faller helheten ihop.

Vårt empiriska underlag synliggör alltså olika perspektiv och syn på debatten kring *Villkorstrappan*. Alla är dock eniga om att resultatet blivit att relationen mellan supportrar och polisen förvärrats rejält. Debatterna har piskat upp en hatisk stämning där situationen setts som svart eller vit.

Peter Narbe menar att polisens roll och varande på fotbollsmatcher är något som kan ha varierande effekt hos supportrarna. Han menar att utifrån vilken relation man själv har gentemot polisen påverkas uppfattandet av dem. På grund av den irriterade relation som finns mellan parterna kan han förstå hur supportrarna uppfattar polisen med negativa konnotationer. Således kan den upplevda tryggheten och stämningen påverkas av polisens deltagande på matcherna. Ett exempel på hur supportrarna uppfattar polisens arbete och närvaro som negativt är en uppmärksam incident vid Solna Station inför ett Stockholmsderby i Allsvenskan 2021. Supportrar hävdar att polisen tog till övervåld med dolda hjälmnummer mot oskyldiga supportrar

med användning av pepparspray. Detta har vidare lett till en identifiering av en av poliserna vilket medföljt en varning till samtliga supportrar att för säkerhetsskull hålla ihop med andra och vara på sin vakt om man ser henne vid en arena. Under Djurgårdens IF- Mjällby AIF i Allsvenskan 2023 höll även klacksektionen i Djurgården upp en banderoll med polisens namn och uppmaningen: ”Dra åt helvete!”. Supportrar har även i linje med detta uttryck hur intresset för svensk fotboll minskat, i takt med att relationen förvärras.

”Tidigare stod jag alltid i Djurgårdsklacken, men nu med det växande polishatet känns det inte lika tryggt. Eller roligt. Så nu när jag går på matcher sitter jag på familjeläktaren.” (Anonym supporter, 2023).

Debatterna har inte bara skapat en förvärrad situation mellan supportrar och polis. De har även förenat klubbar, supportrar och olika supporterföreningar i sitt motstånd mot polisen.

”Det finns supporterpoddar där alla är otroligt eniga. Polisen ska bort från läktarna och man ska ha bengaler och att det inte är lugnt på läktarna är bara en myt. Visst, någon gång kan det slå över men det är en del av kulturen.” (Tommy Åström, 2023)

Supportrarna själva menade, i ett öppet brev till beslutande organ, att Polismyndigheten ville tillämpa *Villkorstrappan* för att skydda den ”vanliga supportern”, men motståndarna till policyn menar att de själva är supportrarna och därför inte förstår detta argument. Argumenten landar i att Polismyndigheten agerar mot en fungerande och givande modell samt att strategin hotar hela svenska fotbollen (Expressen, 2019). Vidare bidrog detta till hur polishatet kunde komma att eka på svenska fotbollsarenor.

6 Varför uppfattar supportrar policyer inom den svenska fotbollen som hotande?

Policyer likt *Villkorstrappan* och *Polismyndighetens handbok* (2022) skapar konflikter mellan supportrar och polisen. Supportrar och dess supporterkultur inom sina *communitas* skapar och främjar ett särskilt beteende. Detta beteende och kulturella yttranden står i konflikt med Polismyndighetens policyer. Polismyndigheten hävdar att policyerna ämnar kontrollera och

frambringa säkerhet genom styrdokument, medan supportrar uppfattar de som ett byråkratiskt styrande och begränsande av kultur och kulturellt beteende. För att förstå supportrarnas uppfattning av styrdokumentet och diskrepansen gentemot polisens uppfattning krävs kontextuell förståelse. Kunskap om uppkomst, orsak och supportrars inställning och beteenden krävs för att på ett giltigt sätt analysera policyer och dess effekt.

Polisens bristande förståelse och kulturella kunskap om supporter-kulturen som fenomen ligger till grund för policyernas misslyckanden. Supportrarna uppför sig inte i linje med polisens bild av dem. Detta leder till att policyerna inte uppnått sina mål och konsekvenser snarare blivit kontraproduktiva och förvärrat säkerhetsrisken. Tillämpningens misslyckande har resulterat i ökat våld och en inställning hos supportrar som får användandet av pyroteknik att växa och främjas. Inom (slutna) supporterorganisationer existerar normer och informella regelverk. Dessa supportrar anses sig vara svensk fotbolls största makthavare grundat i den svenska fotbollsmodellens utformning och höga värderande av fans och dess åsikter/vilja. De anser att det är de som utgör klubben och att ingen utomstående ska få säga till vad som är tillåtet och inte. Det ska bestämmas på årsmötet via demokratiska omröstningar av medlemmarna. Polismyndigheternas policyer med kollektiv bestraffning och förbud av pyroteknik rubbar denna upplevda maktdynamik.

Det råder skilda meningar bland journalister, supportrar och myndighetens representanter gällande konfliktens primära orsaker. Vissa hävdar att det är policyns brister och orimliga kravställningar som legat till grund medan andra lägger störst vikt vid supportrar och klubbars starka motreaktion. Oavsett bakomliggande orsak är det tydligt att relationen mellan supportrar och polis blivit rejält skadad, framförallt efter debatterna gällande *Villkorstrappan*. Supportrarna anser att Polismyndighetens agerande och kompetens är bristande. Således har de svårt att finna tillit även till *Polismyndighetens Handbok* (2022). De synliggör en misstro gentemot strategin och en skepticism mot att den informellt uttalade förändringen om exkluderingsstrategin faktiskt kommer att genomföras och sedermera kvarstå. Det finns fortfarande en rädsla för kollektiv bestraffning och en begränsning av kulturella uttryck. För tillfället ses skrotandet av *Villkorstrappan* som en kamp vunnen av supportrar, men samtidigt upplever de att den nya handboken främst ses som en förskönad bild av *Villkorstrappan* för att temporärt släcka elden.

Supportrars uppfattning om policyer och dess påverkan är svårt att definiera eftersom det inte bara finns en typ av supportrar och/eller supporterkultur. Vissa menar att de inte uppfattar policyerna som särskilt påtagliga eller hotande. Andra, liksom de supportrar inom supporterorganisationer vi talat med hävdar att de möjliggör icke-demokratiska och prematura bestraffningar och maktutövanden. Generellt sett upplever supportrar att policyer i för hög grad påverkar supporterkultur i negativ bemärkning, men med viss förståelse för att Polismyndigheten trots allt måste och kommer att arbeta mot våld, lagbrott och pyroteknik. Fotbollsklubbarnas främsta arbete vilar på ett garanterande för supportrarnas bästa. Detta ska ske genom upplevelser av säkerhet vid deltagande, ett fritt deltagande där supporterkultur ska växa och främjas samt möjliggöra engagemang. De representanter från klubbar som intervjuats under studien, samt övriga arbetande på klubbar menar att *Villkorstrappan* och dess tillämpning var orimlig och orättvis mot supportrar, deras kultur och mot klubbarnas eget arbete för att tillgodose supportrarna.

För att på riktigt möjliggöra en förminskning av ordnings- och säkerhetsstörningar på fotbollsarrangemang krävs i dagsläget en förändrad inställning hos både Polismyndigheten och supportrar. En kompromiss krävs inom maktkampen mellan supportrar, klubbar och Polismyndigheten. Det krävs kontextuell kunskap, förståelse, samverkan och dialog. Supportrar och klubbar har etablerat ett strukturerat och strategiskt arbete mellan varandra genom en hållbar dialog, ett kompromissande och en förståelse gentemot varandra för att på så vis arbeta mot gemensamma mål. Samma strategi krävs i relationen mellan Polismyndigheten och supportrar. *Polismyndighetens Handbok* (2022) misslyckas i aspekten att identifiera de som är ansvariga för våld och pyroteknik. Regleringen av fotbollsrelaterat våld är nödvändig, men polisens nuvarande tillvägagångssätt är otillräckligt och det krävs förändringar för att uppnå de avsedda resultaten. Detta medför att även supportrar behöver bistå Polismyndigheten i deras identifieringsprocess. Annars finns det god chans att *Villkorstrappan*, en motsvarighet till den eller till och med ett ännu striktare styrdokument implementeras, vilket i sin tur kommer leda till ytterligare konflikt och ett möjliggörande av supportrarnas rädsla: Den svenska fotbollens död.

Således uppfattar supportrar dessa policyer som hotande. Det är det faktiska beviset och konsekvenserna av en tiltande maktbalans mellan supportrar och polis. Den svenska fotbollsstrukturen sätter supportrarna i en maktposition och i dagsläget inskränker polisens styrdokument den makten.

7 Vidare forskning

Vi finner det viktigt att fortsätta studera relationen mellan Polismyndigheten och supportrar för att förstå hur de båda aktörerna kan agera som de gör. Efter att *Polismyndighetens Handbok* (2022) har fått verka längre, hade det varit intressant att se om det i längden gett skillnad i konflikten. Denna uppsats är mer spekulerande eftersom policyn endast varit bruk i en säsong, och den generella uppfattningen bygger på att klubbarna och supportrarna får se hur den mynnar ut. Därför hade en utvärderande studie av *Polismyndighetens Handbok* (2022) varit väldigt intressant att ta upp till kommande studier.

Källförteckning

1: Rädda Svensk Fotboll, *Detta har hänt*, <https://raddasvenskfotboll.com/dettaharhnt>, [Hämtad: 2023-03-29].

2: Rädda Svensk Fotboll, *Villkorstrappan*, <https://raddasvenskfotboll.com/villkorstrappan>, [Hämtad: 2023-03-29].

Aftonbladet, (2022), *Derbyt avbryter efter bengalkastning: Skandalscener under Djurgården-AIK i allsvenskan*, <https://www.aftonbladet.se/sportbladet/fotboll/a/WRRgXL/allsvenskan-stockholmsderbyt-mellan-djurgarden-och-aik-avbrots-efter-bengalkastning> [Hämtad: 2023-04-17].

Aftonbladet, (2021), *Stockholmsklubbarnas kritik mot ”nya villkorstrappan”: ”Det är värre”*, 1 oktober, <https://www.aftonbladet.se/sportbladet/fotboll/a/28PRmv/stockholmsklubbarnas-kritik-mot-nya-villkorstrappan-det-ar-varre> [Hämtad: 2023-19-04].

Andersson, Torbjörn; Carlsson, Bo, (2009), *Football in Scandinavia: a fusion of welfare policy and the market*, Soccer & Society, 10:3-4, 299-304, DOI: 10.1080/14660970902771365.

Andersson, Thomas; Tengblad, Stefan (2009), *When complexity meets culture: new public management and the Swedish police*, *Qualitative Research in Accounting & Management* Vol. 6 No. 1/2, pp. 41-56, Emerald Group Publishing Limited 1176-6093 DOI 10.1108/11766090910940656.

Bryman, Alan, (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber ekonomi.

Ervin, Alexander M. (2005), *Applied anthropology: Tools and perspectives for contemporary practice*. Boston: Pearson/Allyn and Bacon.

Enable, (2020), *Fördjupning och Sammanhang*, ”Bilaga till ”Arbetet runt Svenska elitfotbollsevenemang- En systemöversikt 2020”, <http://enable-sverige.org/wp-content/uploads/2020/03/2-200310-Bilaga-Fördjupning-och-sammanhang.pdf>.

EnableSverige, (17/10- 2022), *I gårdagens derby förlorade Djurgården, AIK, svensk fotboll och supporterulturen. En grupp supportrar prioriterade sin egen adrenalinkick före sina föreningar, före sina kamrater på läktarna och före fotbollen*. Twitter, <https://twitter.com/EnableSverige/status/1582004217765859330?s=20&t=xXMm8ax7Vz7U-97vmj49LA> [Hämtad: 2023-05-02].

Expressen, (2019), *Rädda oss från tomma läktare och en död idrott*, <https://www.expressen.se/debatt/radda-oss-fran-tomma-laktare-och-en-dod-idrott/> [Hämtad: 2023-04-27].

@forhivarCHJagne, (2021), Twitter, Utan titel, <https://twitter.com/forviharCHJagne/status/1449804885013286917> [Hämtad: 2023-05-08].

Goffman, Erving, (2011), *Stigma: den avvikandes roll och identitet*, 3e upplaga, Stockholm: Norstedt.

Havelund, Johan; Joern, Lise; Rasmussen, Kristian, (2015), A qualitative examination of police officers' perception of football supporters. *Police practice & research*, vol. 16, no. 1, ss. 65–78.

Herd, Katarzyna, (2018). *"We can make new history here": Rituals of producing history in Swedish football clubs*. Lund University.

Hylland Eriksen, Thomas, (1995), *We and Us: Two Modes of Group Identification*, Journal of Peace Research, Vol. 32, No. 4, SAGE Publications.

Lindman, A. (2013). *Fakta: 51-procentsregeln*. SVT Nyheter, 22 maj.
<https://www.svt.se/sport/artikel/fakta-51-procentsregeln> [Hämtad: 2023-04-15].

@MartinssonSvall, (2022), Twitter, Utan titel,
<https://twitter.com/MartinssonSvall/status/1513497193122041860> [Hämtad 2023-05-09].

MFF Support. (2019). *NATIONELL LÄKTARMANIFESTATION – RÄDDA SVENSK FOTBOLL*. [Blogginlägg], 3 juli. [NATIONELL LÄKTARMANIFESTATION – RÄDDA SVENSK FOTBOLL – MFF Support](#) [Hämtad: 2023-05-09].

Olavelsson, Tim (2003), *"Connectedness" and the Rave Experiences: Rave as new religious movements?* I: St John, Graham (red) *Rave Culture and Religion*. Routledge. ISBN 9780203507964.

Polismyndigheten (2022), *Polismyndighetens handbok för villkorsgivning vid offentliga tillställningar i form av idrottsarrangemang* (PM 2022:5): Stockholm.

Polismyndigheten (2016), *Polismyndighetens riktlinjer för villkorsgivning i samband med offentliga tillställningar i form av idrottsevenemang* (PM 2016:21): Stockholm.

Shore, Chris; Wright, Susan (2005), *Anthropology of Policy: Critical perspectives on governance and power*. London: Routledge. ISBN 9781134827022.

Sofia Bohlin i SportExpressen, (2019), *Allsvenskan fansens nya protest: 20 tysta minuter*, 3 juli,
<https://www.expressen.se/sport/fofboll/allsvenskan/allsvenska-fansens-nya-protest-20-tysta->

[minuter/](#) [Hämtad: 2023-05-10].

Staifo, Ninib, (2022), *Joan Laporta: De statsägda klubbarna är ett problem*, Fotbollstransfers.com [Joan Laporta: "De statsägda klubbarna är ett problem" - Fotbollstransfers.com](#) [Hämtad: 2023-05-16].

Stott, Clifford; Havelund, Jonas; Williams, Neil, (2019), *Policing football crowds in Sweden*, Nordic Journal of Criminology, VOL.20, NO.1 35-53.

Sveriges Riksdag, (2022), *Polisfrågor, 2021/2022:JuU22*, <https://data.riksdagen.se/fil/371CA192-E0DE-4C46-AE58-7501DDCCC2EB>.

SVFF, (2022), *Gällande polisens förslag till ny handbok för villkorsgivning av idrottsevenemang*, <https://svff.svenskfotboll.se/nyheter/2022/03/gallande-polisens-forslag-till-ny-handbok-for-villkorsgivning-av-idrottsevenemang/>.

Turner, Victor (1969) *The ritual process: structure and anti-structure*, Routledge.

Wikipedia, (2023), *Påskupploppen i Sverige 2022*, [Påskupploppen i Sverige 2022 – Wikipedia](#) [Hämtad: 2023-05-12].

Wikipedia, (2023), *Tifo*, <https://sv.wikipedia.org/wiki/Tifo> [Hämtad: 2023-05-22].

Wikipedia, (2019), *Ultras*, <https://sv.wikipedia.org/wiki/Ultras> [Hämtad: 2023-05-08].

Intervjuer

Laul, Robert, intervju, 2023-02-28.

Åström, Tommy, intervju, 2023-03-10.

Månsson, Oskar, mailintervju, 2023-02-24.

Nordberg, Pierre, intervju, 2023-03-03.

Narbe, Peter, intervju, 2023-03-02.

Supporter i (sluten) supporterorganisation, intervju, 2023-03-07.

Observationer

Malmö FF- Skövde AIK, Svenska Cupen 2023, 2023-02-19.

Malmö FF- Kalmar FF, allsvenskan 2023, 2023-04-01.